

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

Kdo bo razrešil
gordijski
vozel prometa?

Sobota, 6. julija 1963
Št. 26, leto XXI

PRVO ZASEDANJE NOVOIZVOLJENE ZVEZNE
SKUPŠČINE

TITOVO IME je vtakano v vse zmage socialistične revolucije

Minulo soboto so se v Beogradu prvič sestali novoizvoljeni poslanci zvezne skupščine. Na seji vseh zborov je bil na predlog Dušana Petrovića in v imenu zveznega odbora Socialistične zveze ter skupine 40 poslancev izvoljen za predsednika Zvezne skupščine Edvard Kardelj. Za podpredsednika zvezne skupščine pa so bili izvoljeni Mijalko Todorović, Strahil Gigov in Zvonko Brkić.

V nedeljo dopoldne pa je poslanka zveznega zbora zvezne skupščine Vida Tomšičeva v imenu 50 zveznih poslancev ter na predlog zveznega odbora SZDLJ predlagala poslancem, da izvolijo za predsednika republike Josipa Broza-Tita. Prebrala je pismo zveznega odbora SZDLJ in navdušeno ploskanje je potrdilo njene besede, da ni potrebna še nadaljnja obrazložitev tega predloga.

V pismu zveznega odbora SZDLJ je med drugim rečeno:

»Velikine in pomena osebnosti in dela tovariša Tita za našo revolucijo, za naše življenje in za našo bodočnost ni mogoče dovolj poudariti z nikakršnim priložnostnim, za podobne dogodke navadnim naštevanjem biografskih podatkov. Titova biografija pomeni nekaj najbolj plodnih desetletij naše zgodovine, njegova misel in pogum sta vtisnila vsebinski pečat na vse pridobitve delavskega razreda in pobratenih narodov Jugoslavije, na pridobitve, ki so iz naše stvarnosti napravile ustvarjalno socialistično epoho. Vtkano v vse zmage našega narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, v vse delovne podvige naše socialistične izgradnje, v vse humane in plemenite zamisli našega korenitega družbenega preporoda, v vse človekoljubne iniciative prijateljstva in sodelovanja z vsemi narodi, ki se borijo za boljše in srečnejše življenje, v vse napore, ki jih naša država in narodi po svetu vlagajo za obrambo miru in odstranitev vojne kot sredstva v mednarodnih odnosih, je Titovo življenje postalo za nas sinteza naprednih težnj revolucionarnih rodov in simbol zavestnih borcev za velike ideje človečanstva in socializma.«

Po tajnih volitvah je predsednik skupščine razglasil rezultate:

Za tovariša Tita je glasovalo 665 navzočih poslancev in s tem potrdilo enotno mnenje in željo vseh naših delovnih ljudi, da bi Tito ponovno postal predsednik republike.

Zatem je zvezni poslanec Jákov Blažević v imenu 40 poslancev in na predlog zveznega odbora SZDLJ predlagal za podpredsednika republike zveznega poslance Aleksandra Rankovića. Zanj so poslanci glasovali z dviganjem rok. Izvoljen je bil soglasno s 665 glasovi.

Predsednik zvezne skupščine Edvard Kardelj je potlej na osnovi volilnega rezultata in ustreznega člena zvezne ustave v imenu skupščine slovesno proglasil Josipa Broza-Tita za predsednika SFRJ. Zaprošil je predsednika republike, naj poda svečano izjavo. Predsednik Tito je stopil na govorniški oder. Nenačaka je v skupščini nastala tišina in v svečanem vzdušju je tovariš Tito podal svečano izjavo, nakar se je zahvalil za izvolitev in spregovoril poslancem o osrednjih nalogah skupščine in naše skupnosti v prihodnjem obdobju.

Po govoru tovariša Tita je Edvard Kardelj na osnovi volilnega rezultata in ustreznega člena zvezne ustave slovesno proglasil Aleksandra Rankovića za podpredsednika SFRJ.

Na sobotnih popoldanskih ločenih sejah zborov zvezne skupščine so verificirali poslanske mandate, izvolili predsednike in podpredsednike ter sprejeli začetne poslovniške.

Posamezne zbornice skupščine bodo v prihodnji mandatni dobi vodili:

zvezni zbor: Mijalko Todorović (podpredsednik Sergej Kraigher); zbor narodov: Ljupčo Arsov; gospodarski zbor: Osman Karabegović (podpr. Vojo Skendžić); kulturno-prosvetni zbor: Nikola Sekulić (podpr. Nada Manojlović); socialno-zdravstveni zbor: Olga Vrabčić (podpr. dr. Radivoje Berović); organizacijsko-politični zbor: Krsto Popivoda (podpr. dr. Aleksandar Hristov). Tajništvo skupščine bo vodil Milenko Kangrga.

Zvezni zbor je izvolil na predlog komisije za volitve in imenovanje zvezne skupščine tudi svoje stalne odbore in komisije; nadalje še zvezni izvršni svet, sodnike ustavnega sodišča in imenoval zvezne funkcionarje.

Za predsednika zveznega izvršnega sveta je zvezni zbor izvolil na predlog predsednika republike Petra Stambolića, in na njegov predlog za podpredsednika: Borisa Kraigherja, Miloša Minića in Veljka Zekovića, ter za člane: Jakova Blaževića, Avda Huma, Radojko Katić, Milutina Moraćo, Svetislava Stefanovića, Borka Temeljkovskega, dr. Jožeta Brileja in Fadila Hodžo.

Za zveznega državnega sekretarja za narodno obrambo je bil imenovan Ivan Gošnjak, za zveznega državnega sekretarja za zunanje zadeve pa Koča Popović. Oba sta člana ožjega sestava ZIS. Člani ZIS po položaju pa so še: sekretar ZIS dr. Milivoje Rukavina, zvezni sekretarji, in sicer: za industrijo — Filip Bajković, za promet in zveze — Marin Cetinić, za delo — Risto Džunov, za zunanjo trgovino — Nikola Džuverović, za finance — Kiro Gligorov, za kmetijstvo in gozdarstvo — Jože Inčević, za trgovino — Dragutin Kosovac, za notranje zadeve — Vojin Lukić, za zdravstvo in socialno politiko — Moma Marković, za proračun in organizacijo uprave — Zoran Polić, za pravosodje — Arnold Rajh, za informacije — Vilko Vinterhalter, za prosveto in kulturo — Janez Vipotnik, za splošno gospodarske zadeve — Hakija Pozderac, za zakonodajo in organizacijo — Trajče Grujovski, predsednica komiteja za turizem — Milka Kufirin in generalni direktor zveznega zavoda za gospodarsko planiranje — Nikola Minčev.

V zvezno ustavno sodišče je zvezni zbor izvolil: za predsednika Blažo Jovanovića, za sodnike pa: Aleša Beblerja, Nado Božinovića, Josipa Cazića, Asena Grupčevića, Brano Jevremovića, Šefketa Maglajića, Jerka Radmilovića, Vladimirja Simića, Nikolo Srzentića in Iva Sumarića.

Predsednik Tito podpisuje po izvolitvi svečano izjavo na seji zvezne skupščine

AMORTIZACIJA IN ZDRUŽEVANJE SREDSTEV

Pred nekaj tedni smo v našem listu že kritično obravnavali prve predloge in stališča iz sedanjih razprav glede nameranih sprememb v režimu amortizacije. O teh predlogih bodo sicer dokončno odločali novi skupščinski organi šele jeseni, zaradi česar za sedaj še ni mogoče napovedati kaj bolj določnega o tem, kakšna bosta vsebina in obseg sprejetih sprememb. Ne glede na to pa lahko vendarle ponovno ugotovimo, da dolgoletna prizadevanja kolektivov za zvišanje amortizacijskih stopenj niso bila zaman, saj vse bolj prevladuje mnenje, da je končno treba tudi amortizacijo prilagoditi realnim potrebam reprodukcije v proizvodnji. S temi spremembami glede višine in oblikovanja amortizacije pa bo rešen le del vseh problemov — ostaja namreč še vrsta vprašanj o potrošnji amortizacijskih sredstev za obnovo oziroma razširitev osnovnih kapacitet našega gospodarstva. Teh vprašanj pa se sedanje razprave v glavnem lotevajo.

In vendar postaja amortizacija vse pomembnejši vir investicijske porabe naših kolektivov že sedaj, ko niti še ni prišlo do sprememb in liberalizacije pri njenem oblikovanju. Akumulativnost podjetij se namreč zaradi porasta poslovnih stroškov zelo hitro znižuje, hkrati pa so iz leta v leto višje družbene dajatve od skladov. Skladi podjetij so se zato v zadnjih letih že zelo skrčili. V slovenski industriji so bila n. pr. lani sredstva skladov, ki ostanejo podjetjem, kar za dobro sedmimo nižja kot leto poprej, če pa upoštevamo obračun po vnovični realizaciji, znaša to znižanje skoraj četrtino. Od skoraj 5%, kolikor je odpadlo celotnega dohodka na sklade v letu 1961, se je lani delež znižal na komaj 3,8%. Še posebno občutno so se znižala sredstva poslovnega sklada, ki bodo tako krila komaj

45% vseh letošnjih odplačil kreditov za osnovna in obratna sredstva. To pa pomeni, da je pravilna politika pri uporabi amortizacije za investicije v osnovna sredstva postala življenjskega pomena za nadaljnji obstoj in razvoj podjetja, saj sredstva lastnih skladov zadoščajo komaj za najnujnejše potrebe družbenega standarda in za odplačilo manjšega dela anuitet. Na posojila iz družbenih investicijskih skladov pa podjetje pri svojem razvoju skoraj ne more več računati, saj so ta sredstva namenjena v glavnem za nekatere najvažnejše objekte.

Po sedanjih predpisih smejo podjetja amortizacijo razen tiste, ki je blokirana prve tri mesece, in tiste, ki ne pripada poslovnemu skladu, uporabljati tako za financiranje investicij v osnovna sredstva kot za kritje obratnih potreb, za odplačilo

anuitet za vsa poslovna sredstva itd. Takšna široka uporaba amortizacije na splošno ustreza gospodarskim organizacijam, saj lahko bolj gibčno gospodarijo s svojimi poslovnimi sredstvi. Če podjetje povečuje proizvodnjo ne da bi povečalo kapacitete, potrebuje več obratnih sredstev. V tem primeru lahko z amortizacijo, ki je torej trenutno ne rabi za investicije, nabavlja surovine, material, finansira nedokončano proizvodnjo, kupce itd. Ko pa namerava investirati, najame pri banki kredit za obratne potrebe, sprosti v obratnih sredstvih vezano amortizacijo in z njo nabavlja potrebna osnovna sredstva. Podjetje je vsekakor zaradi takega režima nekoliko manj odvisno od muhavosti naše politike kreditiranja obratnih sredstev, saj lahko del svojih obratnih potreb krije z lastnimi sredstvi, ki jih oblikuje iz amortizacije. Uporaba amortizacije za obratne potrebe pa je tudi nekoliko cenejša od najemanja bančnih kreditov, saj so obresti praviloma nekoliko nižje, pa tudi bančne provizije ni treba plačevati.

Iz tega bi bilo mogoče sklepati, da ni niti načelnih niti praktičnih razlogov za kakršne koli spremembe glede tako sproščene uporabe amortizacijskih sredstev. Zato so tudi predlogi za omejitve dokaj liberalnega režima uporabe amortizacije za enkrat še razmeroma osamljeni, če pa se že pojavijo, jih navadno hitro zavržemo iz bojazni, da ne bi vplivali na zoževanje poslovnosti gospodarskih organizacij.

Vendar pa zaradi tako sproščene uporabe amortizacije vse prevečkrat pozabljamo, da so amortizacijska sredstva pravzaprav denar, namenjen za končno potrošnjo, torej za investicije v osnovna sredstva. Če ta denar trenutno upo-

rabljamo za kritje tekočih potreb proizvodnje, torej za obratna sredstva, s tem nismo razširili možnosti njegove uporabe, ampak smo jih dejansko zožili. S takšno uporabo smo namreč odtegnili del sredstev, sposobnih za investicijsko potrošnjo, iz sfere končne potrošnje in jih uporabili za potrebe, ki bi se morale kriti iz sredstev, namenjenih za tekočo skrbno proizvodnega procesa s potrebnimi obratnimi sredstvi. V podjetjih sicer posledice takešne uporabe amortizacije niso neposredno ekonomsko negativne, vendar pa zaradi tega nastaja cela vrsta težav pri izvajanju investicijske politike širših gospodarskih skupnosti.

Uporaba amortizacije za investicije v osnovna sredstva je v bistvu zelo podobna uporabi hranilnih vlog občanov. Nekateri svoje prihranke nalagajo pri banki, ker jih pač trenutno ne potrebujejo. Drugi pa imajo prav v tem času večje potrebe od sredstev in zato najamejo pri banki potrošniške kredite. Če ne bi bilo potrošniških kreditov, bi nalaganje prihrankov občanov pri bankah nujno povzročilo zastoje pri realizaciji potrošnega blaga, saj bi se blago pojavljalo na trgu, sredstva, namenjena za nakup tega blaga pa bi ležala neizkoriščena pri bankah. Tako pa banke odigrajo s svojo kreditno politiko pomembno vlogo pri prelivanju sredstev od tistih, ki jih ne potrebujejo, na tiste, ki jih rabijo, zaradi česar se lahko tudi proizvodnja potrošnega blaga odvija brez zastojev. Kreditiranje iz sredstev hranilnih vlog pa je možno zato, ker se nikoli ne zgodi, da bi vsi varčevalci nankrat dvignili svoje prihranke. Nekateri jih namreč vlagajo, drugi pa jih dvigajo, stalno pa ostane določen del prihrankov v banki nedotaknjen. Iz teh (Nadaljevanje na 2. strani)

Ustava predvideva sprejetje statuta v vseh gospodarskih organizacijah. Z njimi moramo urediti notranjo organizacijo podjetja, delokrog in odgovornost organov samoupravljanja, način poslovanja, delovne in druge odnose, pravice in dolžnosti članov kolektiva in podobne zadeve.

Iz obsega snovi je razvidno, da izdelava statuta ne bo lahko opravilo, kajti ureditev notranje organizacije in vseh drugih odnosov zahteva temeljito reorganizacijo celotnega našega delovanja in to prej, preden sprejmemo statut. To nas obvezuje, da moramo z delom na tem področju pričeti takoj, čeprav rok za sprejetje statuta ni določen.

Pristop k delu mora biti načrten, organiziran in kolektiven; statut zahteva veliko strokovne in še več politične odgovornosti. Zato to opravilo ne moremo prepustiti zgolj neki strokovni ali podobni komisiji. Če bi se s tem zadovoljili, bi to pomenilo podpirati neke vrste birokratsko težnjo in bi tudi vsebina vsekakor imela takšno obeležje. Tu pa je potrebna podrobna analiza obstoječega stanja in aktivnost ter potrpljenje vseh obstoječih organov, služb ter organizacij in močna koncentriranost vseh strokovnih in političnih sil v podjetju pri oblikovanju najboljših stališč o vseh problemih. Seveda moramo stališča oblikovati tako, da bodo v skladu z družbenim razvojem in danimi pogoji. Tedaj tudi pravno formuliranje principov in stališč ne bo naletelo na nobene težave. Problemov, ki terjajo podrobno analizo in bolj primerno rešitev, v podjetju ni malo, nasprotno, prav v tem obdobju smo priče vedno večjim problemom. Nekateri so zelo očitni, nekateri bolj prikriti. Toda eni in drugi imajo neposreden ali posreden vpliv na boljšo oziroma bolj slabo dejavnost in aktivnost celotnega kolektiva pri reševanju in izpolnjevanju vsakodnevnih in perspektivnih nalog in obvez.

VLOGA VODILNIH OSEB

Na osnovi teh ugotovitev bi načel problem, za katerega smatram, da je potreben obravnave in bolj podrobne analize, ker po mojem mišljenju predstavlja resno oviro pri poglobljanju in krepitvi delavskega samoupravljanja. Problem se nanaša na odnose med osebami na vodilnih mestih na eni strani in organi samoupravljanja na drugi strani, na vlogo in delokrog dolžnosti in pravice oziroma koordinacije dela med njimi.

Zakaj načenjamo ta problem? V glavnem zato, ker so ti odnosi tudi sedaj grajeni na osnovah neposredne demokracije, pa navzlic temu prihaja do trenj in sporov med njimi. To je dokaz, da odnosi niso urejeni, še manj pa pravilno opredeljene naloge v zvezi z upravljanjem, vodenjem in izvrševanjem. Na tem področju je še vedno toliko različnih mnenj in teorij, da pri aktivnosti skoraj v nobenem primeru ni zadovoljive enotnosti in skladnosti z družbenimi spremembami. Kje je vzrok tem ugotovitvam? Po mojem mišljenju v tem, ker organizacija podjetja izhaja iz dveh organizacij: organizacije proizvodnje po linijskem sistemu in organizacije delavskega samoupravljanja. Po svojem bistvu sta si obe organizaciji dokaj nasprotni. Prva je strogo linijska ter vodena na načelih podrejenosti oziroma nadrejenosti, druga pa ne pozna nadrejenosti in podrejenosti, temveč je v bistvu globoko demokratična. Zato je tudi funkcija direktorja in obratovodij bila v tem, da je te v bistvu nasprotno organizacije povezoval in usklajeval njihove odnose. To ni bilo enostavno niti prijetno. Zato je tudi uspeh različen. Nekje so bolj uspeli, nekje manj, po vsej verjetnosti pa brez težav in sporov ni šlo nikjer. Pogostokrat je zaradi formalizma v predpisih prišlo do raznih oblik samovolje, kršenja principov demokratičnega samoupravljanja, zlorabe pravic in podobno. Povodi za družbene spore so bili pogosto obojestranski. Kajti pri osebah na vodilnih mestih in strokovnjakih je pravladovalo mnenje, da je organizacija proizvodnje in poslovanja v glavnem domena le-teh, organi samoupravljanja pa se niso zadovoljevali na zreduciranih ekonomsko-političnih funkcijah in so vedno bolj posegali tudi na področja proizvodnje, poslovanja in raznih služb.

Ta mnenja, ki bazirajo na centralističnem sistemu vodenja, so zaradi dolgoletne tradicije že nekako privzgojena v naših glavah. Le s težavo se umikajo novim principom razvijajoče se demokracije in samoupravljanja, ki načelno ne dopuščajo delitev proizvajalcev v podrejene in nadrejene. Proizvajalci v svojem bistvu postanejo in so tudi upravljavci. Tu morajo prevladovati naravni družbeni odnosi. Organi samoupravljanja nimajo samo pravice do upravljanja, nasprotno postanejo v celoti odgovorni za vse poslovanje, tako pri proizvodnji, kakor pri delitvi.

S tem pa se bistveno menja tudi vloga obratovodij in direktorjev. Če so te osebe na eni strani za svoje celo odgovorne kolektivu, katerega zastopajo, po drugi strani pa družbeni skupnosti, ki ima tudi višje interese, potem je prav, da se tem osebami v novem statutu opredeli mesto, vloga oziroma funkcija. Morda ne bo narobe, če rečem, da je mesto obratovodij in direktorjev v organih samouprave. Oni bi morali biti dejansko izvršilni organ delavskega samoupravljanja in za svoje delo bi morali odgovarjati predvsem organom samoupravljanja v obratu oziroma podjetju. S tem bi obdržali zgolj strokovno funkcijo in funkcijo usklajevanja. To pa bi povečalo njihovo odgovornost. Delo, znanje in sposobnost bi preverjali po kolektivu od spodaj in ne po nekkih drugih kriterijih in merilih, ki so odmaknjeni od kolektiva.

To pa bi pomenilo tudi začetek likvidacije notranjih nasprotij, odpravo anarhije in nedgovornosti ter sprostitve oziroma debirokratizacijo aparata tako v obratih kakor v upravi. Če pomeni to korak naprej pri našem delu in razvijanju družbenih odnosov na višjo raven, potem je prav, da statut to uredi. Zato je nujno, da pričnemo takoj z oblikovanjem stališč. Pri tem pa naj bi sodeloval ves kolektiv.

ZVONE LABURA

Čeprav zakoni ekonomike v našem sistemu še ne delujejo v vsej svoji zakonitosti, pa v zadnjem času le opazujemo, da so nekatera manjša, slabo organizirana podjetja že prišla pod udar ekonomike. Njihove zaloge so tako občutno narasle, da so postala nelikvidna. Večino teh podjetij bodo rešile priključitve k večjim, bolje organiziranim podjetjem. Za marsikatero podjetje bo tudi v bodoče rešitev v priključitvi, v specializaciji, v boljši organizaciji. Vprašanje pa je, če lahko podjetja igrajo samo na to karto. Po vsej verjetnosti bodo tudi delovni kolektivi čedalje bolj neradi sprejemali v svoje okrilje delovne organizacije, ki so si z nesmotrnim gospodarjenjem nakopale velike izgube in jih bodo morali pokrivati iz svojega dohodka. Na kratko si oglejmo nekaj značilnih primerov podjetij, ki so zašla v gospodarske težave.

ZGREŠENE REKONSTRUKCIJE

V času, ko so občine hotele imeti še večje tovarne (kajti vse te zgodbe so posledica takega hotenja), so se tudi v Ljutomeru in Lenartu odločili za rekonstrukcijo v tovarni usnja. V obeh tovarnah so torej povečali obseg proizvodnje, kakršno so pač imeli. Ker pa je tržišče potrebovalo vedno manj njihovih proizvodov, sta bila oba delovna kolektiva obsojena na proizvajanje za zalogo. Drugače si nista mogla pomagati, ker sta porabila vsa svoja sredstva za rekonstrukcijo, ker sta najela kredite, ki sta jih potem pač morala odplačevati. Če bi pa hotela preusmeriti proizvodnjo, bi potrebovala sredstva za nove investicije. Edini izhod je torej bil: sprizniti se z dejstvom, da je vedno manj sredstev za osebne dohodke, skladov pa sploh nista mogla ustvarjati.

Oba kolektiva je rešil likvidacije usnjarski kombinat »Konus« iz Slovenskih Konjic, ki je potreboval več prostora za proizvodnjo. V svojih utesjenih prostorih namreč ni mogel izvesti specializacije. Sreča za oba delovna kolektiva pa je bila predvsem v tem, da je kombinat imel dovolj sredstev za investicije, ki so bile potrebne v obeh tovarnah.

TVEGANA GARANCIJA

Medtem ko sta se občini Ljutomer in Lenart iznebili težav s tovarnami, ki sta ostali brez perspektive, pa se je v občini Brežice zrušilo vse breme podjetja »Vino Brežice« na občino. To podjetje je namreč gospodarilo že v milijardami in je poslovalo že v večjem delu države in s tujino na videz zelo uspešno. Toda v resnici se je reševalo s krediti, ki so mu bili potrebni, če je hotelo poslovati. Veliko sredstev je namreč imela ta gospodarska organizacija v zalogah, še več pa je imela

dolžnikov. Razen tega pa so strokovnjaki ocenili, da vrednost blaga v zalogah ni tolikšna, kolikršna je prikazana po knjizbah, in da veliko dolžnikov nikdar ne bo poravnalo svojih dolgov.

Nenadoma so odkrili ogromne izgube.

Občina, ki je verjela v solidnost gospodarjenja podjetja »Vino Brežice«, je v želji, da bi razvoj tega »idočega« podjetja še pospešila, dajala garancijo za garancijo in tako nakopičila svoje obveznosti do banke do četrtilne milijarde. Ko pa je banka uvidela, da ni znakov, da bi bilo podjetje sposobno poravnati svoje dolgeve z odplačevanjem anuitet, je opozorila občino na njene obveznosti, ki izhajajo iz garancij. Za občino je bila edina rešitev v odločitvi za likvidacijo gospodarske organizacije. Zahtevala je torej ustrezen postopek, ki je v teku...

Ostaja le še upanje, da bo katero od večjih sorodnih podjetij zaradi tržišča, ki si ga s tem lahko razširi, prevzelo to podjetje z delno ali celotno pasivo. Toda to je le rahlo upanje!

PREVELIK SKOK

Podobno kot je težilo podjetje »Vino Brežice« za velikim obsegom poslovanja, se je tudi podjetje »Sijaj« v Hrastniku, spodbujano od občine, želelo v najkrajšem času preleviti iz majhne obrtne delavnice v veliko podjetje z že povsem industrijskim načinom proizvodnje. Tudi to podjetje je najemalo kredite za vsako ceno in šlo celo tako daleč, da si je za gradnjo novih prostorov in nabavo nove opreme izposodilo sredstva, ki so bila zbrana za gradnjo kulturnega doma. Ob tem pa so vsi skupaj pozabili na kadre, ki jih sploh niso pripravljali. Tako se je zgodilo, da smo ob uvedbi prisilne uprave podjetja slišali ugotovitev, da

je povprečje izobrazbe tega delovnega kolektiva manjše kot pa ga zahteva osemletka.

Ob tem je povsem razumljivo, da delovna organizacija nima urejenih notranjih odnosov, niti nagrajevanja, niti samoupravljanja. Ob tem je razumljivo zopet to, da so se nakopičile takšne zaloge polizdelkov, ki presegajo tretjino vrednosti vse proizvodnje. Od kot naj potem sploh vzamejo sredstva za odplačevanje kreditov? Sicer si pa s tem vprašanjem niso delali velikih preglavic. Zdjaj razmišljajo že o tem, da bi to podjetje priključili k steklarni kot samostojno ekonomsko enoto, ki bi proizvajala samo razsvetljavna telesa kot glavni del proizvodnje.

VARČEVANJE Z GOLJUFIJO

Podobno neurejenost so zasledili v zadnjem času tudi v tekstilni tovarni v Ptujju. Razlika je bila le v tem, da je tamkaj odločal o vsem le direktor, medtem ko so v »Sijaju« direktorje nenehno menjavali.

Ena izmed zamisli direktorja je privedla to tekstilno tovarno na rob propada. To je bila pravzaprav majhna goljuflja, kakršne so počenjali nekoč manjši podjetniki. Namesto da bi proizvajali po zahtevah JUS, so gostoto vlaken zmanjšali, da bi potem s škrobljenjem pridobili zahtevano težo proizvedenega blaga. Ker pa kupci triku niso nasledili, so se zaloge močno povečale in znašajo skupaj z neizterjanimi dolgi več kot tretjino vrednosti proizvodnje.

Od tod do minimalnih oseb-

nih dohodkov je bil le majhen korak. Kljub vsemu pa niso iskali rešitve. Čeprav je bila občina pripravljena poiskati sredstva za nakup nekega stroja, ki jim pomeni rešitev ozkega grla v proizvodnji, nihče ni naredil zahtevanih izračunov, ki naj bi dokazovali vrednost tega stroja za uspeh proizvodnje. Zgodilo pa se je tudi to, da je tovarna proizvajala tisto, kar komercialna ni naročala, ker ni ugotovila možnosti prodaje — samo zaradi tega, ker so nabavili pač takšne surovine.

Tudi tukaj vidijo rešitev v fuziji z Mariborsko tekstilno tovarno.

NAMESTO KONCA

Čeprav se zdi, da je priključitev slabe gospodarske organizacije k dobri, pozitivna rešitev in da je to, kot menijo po komunah, pač oblika integracije, pa je to vendarle rešitev, ki ne temelji na gospodarjenju, temveč na socialnem čutu. Končno je to vendarle izhod iz zadrege, zlasti če gre samo za interese slabe gospodarske organizacije. Tudi to je torej oblika saniranja, ki se doslej še nikdar ni pokazalo zelo učinkovito za nadaljnje in skrbnejše gospodarjenje v prizadetih podjetjih.

Ugotavljamo torej, da so spoznanja, kako ne smemo gospodariti, včasih zelo draga. Ali se bomo iz njih naučili, da je treba nad gospodarjenjem stalno bedeti, da je treba nenehno analizirati tako proizvodnjo kot kot tržišče, da ne bodo več dobri gospodarji plačevali tujih napak?

Upravniki počitniških domov na Koprskem so letos s preskrbo sadja in zelenjave prvi zadovoljni, vsaj tako pravijo. Kmetijska zadruga iz Lucije je namreč občujno povečala svoje nasade povrtnin, tako da bo lahko krila v letošnji sezoni vse potrebe s svojimi pridelki. Foto: M. SPAROVEC

AMORTIZACIJA IN ZDRUŽEVANJE SREDSTEV

(Nadaljevanje s 1. strani)

sredstev je mogoče odobravati kredite, pa kljub temu banka nikoli ne zaide v položaj, da ne bi mogla izplačevati hranilne vloge, ki jo želi varčevalec dvigniti.

Podoben bi bil položaj tudi glede amortizacije in sploh skladov podjetij, namenjenih za investicije, če ne bi amortizacije uporabljali za obratna sredstva. Nekateri kolektivi bi sredstva nalagali pri banki, drugi bi dobivali kredite, tretji pa bi investirali lahko že samo z uporabo lastnih prihranjenih sredstev iz preteklih let. Investicijska sredstva bi bila v danem trenutku najbolj racionalno izkoriščena in stalno v obtoku, uporabljala pa bi se v skladu s svojim osnovnim namenom, t. j. za investicije v osnovna sredstva. Značilnost vsega tega pa bi bil bančni avtomatizem: prelivanje sredstev bi potekalo avtomatično po bančnih kanalih, vsako podjetje bi lahko svoja sredstva potrošilo tedaj, ko jih potrebuje, odpadke bi vse kampanjske akcije združevanja sredstev in prepričevanja kolektivov, naj žrtvujejo nekaj lastnih sredstev za splošni blagor. Pravice kolektiva glede razpolaganja s sredstvi bi ostale neokrnjene, poslovne banke pa bi vendarle lahko izvajale dokaj samostojno politiko usmerjanja investicij, saj bi prosta sredstva nalagala samo tam, kjer bodo

dosegla največji učinek in bodo tudi pravočasno vrnjena. Banka bi iz distributerja sredstev postala samostojna gospodarska organizacija z vsemi pravicami in polno odgovornostjo za zaupana sredstva, saj bi se morala boriti za pravilen plasma svojih sredstev.

Seveda pa tudi pri takem režimu prelivanja prostih investicijskih sredstev ne bi odpadla aktivna vloga bank pri pridobivanju dodatnih sredstev za investicije v osnovna sredstva. Banke bi se morale tudi v bodoče s posameznimi podjetji dogovarjati o načrtnem vlaganju sredstev — n. pr. če podjetje nekaj let nalaga sredstva in se obveže, da jih pred potekom dogovorjenega roka ne bo dvignilo, bo banka pozneje odobrila podjetju potrebno posojilo za rekonstrukcijo itd. V tem času bi se lahko podjetje temeljito pripravilo na investicijo, proučilo vse okoliščine, izdelalo vse načrte itd., zaradi česar bi bila lahko investicija zelo poceni, hitro končana in visoko rentabilna. Vendar pa bi bila tudi za takšno aktivnost bank tipična popolna poslovnost brez vsakih nepotrebnih administrativnih in subjektivnih posegov in prepričevanj.

Sedanji režim investicij pa je seveda bistveno drugačen. V našem gospodarstvu je cela vrsta investicijskih potreb, ki so nujne za nemoten nadaljnji razvoj.

Te ključne potrebe krijemo s sredstvi družbenih investicijskih skladov, kamor morajo podjetja vplačevati vrsto prispevkov in obliki obveznih davščin. Podjetjem ostaja vse manj sredstev, zaradi česar tudi potrebujejo celo za manjše investicijske naložbe posojila iz družbenih sredstev. Pritisk na sklade je vse večji, zato pa se tudi vedno bolj zaostrejuje instrumenti zbiranja sredstev za te sklade. Ko instrumentov že ni mogoče še bolj zaostri, ker bi delitev postala s tem že povsem nestimulativna, začnemo iskati druge načine za mobilizacijo trenutno neizkoriščenih sredstev v gospodarstvu, s čimer skušamo omogočiti graditev tistih objektov oziroma rekonstrukcijo tistih podjetij, ki so v danem trenutku ekonomsko najugodnejši. Podjetja pa v glavnem prostih sredstev nimajo, saj s sredstvi, ki so sicer po svojem osnovnem namenu investicijska, krijajo potrebe svojega tekočega poslovanja. Zato je treba kolektive prepričevati, naj se odrečejo delu lastnih sredstev, jih nalože pri banki in s tem omogočijo uresničitev zamišljene investicijske politike v širših okvirih. Kolektivi seveda takšnim neekonomskim akcijam niso preveč naklonjeni, saj bi morali najemati pri banki kratkoročne kredite, če bi hoteli sprostiti svoja vezana investicijska sredstva in jih vpisati v obveznice. Zato so

vse takšne akcije združevanja sredstev povezane sicer z velikimi naporji, vendar pa njihov ekonomski učinek navadno ni posebno velik, saj so zbrana sredstva premajhna, da bi dejansko lahko pomenila učinkovit poseg v investicijsko graditev. Ker je tako, dobivajo vse večjo veljavo glasovi, da je še najprimernejši način združevanja sredstev zaostrite instrumentov ali uvajanje raznih obveznih rezerv, s čimer se začarani krog prostovoljno — prisilnega združevanja poveča še za en obrat.

To pa pomeni, da režim uporabe amortizacijskih sredstev za kritje tekočih potreb proizvodnje vendarle ni tako zelo idealen, kot kaže na prvi pogled. Posledice so v bistvu zelo daljnosežne, saj vplivajo tako na tempo in racionalnost investicijske graditve, kot tudi posredno na politiko in instrumentarij delitve dohodka. Hkrati pa tak režim tudi preprečuje zdravo delovanje bančnega mehanizma in tisto stopnjo prelivanja razpoložljivih sredstev, ki je v vsakem gospodarstvu nujno potrebna. Zaradi tega bo treba v sedanjih pripravah za spremembo režima amortizacije posvetiti posebno pozornost tudi režimu njene uporabe in uveljavitvi takšne rešitve, ki bodo prispevale k ekonomsko najučinkovitejšim rezultatom tudi na tem področju.

B.

MODERNIZACIJA TRGOVINE zahteva ustrezne pogoje

O tem, ali naj bo trgovina v naših pogojih akumulativna ali ne, je bilo že vrsto razprav. Neizpodbitno pa je dejstvo, da se trgovini postavljajo naloge, ki jih mora izvrševati. In če jih naj izvršuje, mora imeti oziroma mora ustvariti za to potrebna sredstva. Pomanjkanje teh pa se ne kaže zgolj v premajhnih kapacitetah, temveč tudi v organizacijskih pomanjkljivostih in napakah, predvsem pa v tehniki poslovanja.

Promet v trgovini se iz leta v leto večja. To je dejstvo, ki nam je prešlo že v navado, in zato pogosto merimo uspeh podjetja že po porastu prometa. Pri vsem tem pa pozabljamo na vse druge osnovne elemente, ki poslovanje določajo, sestavljajo in mu dajejo pravo oceno. Res je, da je višja realizacija deloma posledica višjih cen, vendar je promet dva do trikrat višji od porasta indeksa cen. Če pri tem upoštevamo, da je zvišanje števila zaposlenih v enem letu sorazmerno majhno, da kapacitete prodajnih prostorov ne rastejo v ustreznem sorazmerju in da niti tehnična oprema ne vpliva bistveno na storilnost dela, je jasno, da je promet enega zaposlenega že zdavnaj presegal mejo zmogljivosti dela. Vse to negativno vpliva na kvaliteto dela, povzroča pogoje napake, zlasti pa vzbuja pri potrošnikih negotovost zaradi slabe postrzebe.

Pri ugotavljanju objektivnih činiteljev, ki vplivajo na delo trgovine, pa tudi ne smemo prezreti subjektivnih faktorjev, napak, ki izhajajo od ljudi in njihovega načina dela. In teh ni malo.

Pogosto se na primer pojavljajo nesporazumi in ostre razprave med industrijo in trgovino. Industrija najpogosteje očita trgovini, da neče kupovati njenih proizvodov in tako duši proizvodnjo. Trgovina pa se brani, da še marsikaj, kar proizvede naša industrija, ne gre v prodajo, in da bi bil zelo slab trgovec tisti, ki ne bi hotel kupiti od proizvodnje blaga, katerega trg zahteva in ki gre dobro v denar.

Pri obravnavanju tega vprašanja pa ne smemo mimo nekaterih ugotovitev, ki bistveno vplivajo na poslovanje. Podatki iz prvih mesecev letošnjega leta kažejo, da so v nekaterih panogah trgovine dosegli koeficient obračanja tudi nad 20, le redko pa pod 10. To pa zgovorno dokazuje, da je tako poslovanje nenormalno, da kvarno vpliva na zaloge in izbiro blaga, da o standardnih zalogah in sezonskem blagu sploh ne moremo govoriti. Ze ugotovitev, da naša trgovina nima posezonskih razprodaj nekaterih vrst blaga, kaže, da tu nekaj ni v redu, da bo treba marsikaj spremeniti in dopolniti.

Za družbene dejave, stroške poslovanja in druge potrebe

trgovine ustvarja trgovina potrebna sredstva. Od možnosti ustvarjanja teh sredstev in načina razporeditve teh sredstev pa je odvisno celotno delo podjetja. Stroški poslovanja rastejo iz leta v leto, zlasti tisti, na katere podjetja sama nimajo nobenega vpliva. Stroški bančnega poslovanja z obrestmi so gotovo najmočnejša postavka poleg stroškov PTT prometa, najemnin, raznih previsokih članarin in drugih obveznosti. Z določitvijo marže trgovini se je razpon v nekaterih stroških ustabil, pri drugih ga pa sploh ne dosega. Ze primerjava med bančnimi obrestmi po eni strani, ki znašajo letno 8%, in določeno maržo (v nekaterih primerih 5%) kaže, da ta odnos ni v redu. Res je sicer, da je treba sredstva večkrat letno obračati, vendar je razmerje tudi pri koeficientu 5 še vedno v škodo poslovanja.

Namen odloka o določitvi marž v trgovini je bil predvsem, da bi zajezili porast cen, čeprav trgovina ni bistveno vplivala na višanje cen, in kjer že je, to ni bilo odločujoče. Zato pa določitev marže poleg drugega vpliva negativno na samo delo podjetij, ker ta delajo v različnih pogojih in imajo glede na stroko in kraj ter pogoje poslovanja tudi popolnoma različne stroške in obveznosti. Trgovski lokal v starih prostorih v primerjavi z novo urejenim sodobnim lokalom zahteva ne le različni način dela, temveč tudi različne stroške.

Analize stanja in poslovanja naše trgovine kažejo, da naša trgovina zaostaja za razvojem drugih gospodarskih panog. Obseg prodajnih prostorov ne zadošča, tehnična oprema, organizacija prodaje kakor tudi organizacija trgovine nasploh ne ustreza današnjim zahtevam. Treba je torej pristopiti z vso resnostjo k rešitvi teh vprašanj, toda kako? Obveznosti, ki jih ima trgovina, omejujejo te možnosti do skrajnosti. Za redno vzdrževanje obratov in strojev, za vzdrževanje in nabavo nove tehnične opreme, za razširitev in modernizacijo trgovskih lokalov so potrebna velika sredstva. Nepravilno bi bilo stremeti za občutnejšim povišanjem trgovskega razpona, čeprav je ta pri nas zelo nizek. Zato je treba poiskati način, da se v okviru danih možnosti ustvarijo potrebne možnosti. Dokler pa bo možno v trgovini na debelo pri zelo urejenem poslovanju le približno en desetino dohodka razporediti v sklade podjetij, dotlej ne moremo pričakovati, da bodo podjetja sama uspela rešiti sedanje stanje. Tudi organizacija trgovinskih podjetij ni taka, kakor jo današnji pogoji zahtevajo, saj se vse delo odvijava v glavnem po samoinicijativni praksi, brez temeljitih analiz poslovanja podjetja in študijske obdelave trga, brez nekaterih služb, ki bi jih vsaj večja podjetja morala imeti. Vendar pa bi z uvedbo nekaterih nujnih služb stroški narasli, kar bi zopet vplivalo na zmanjšanje skladov, ker so možnosti ustvarjanja dohodka omejene.

Tudi porast drugih stroškov, na katerih višino trgovina ne more vplivati — dvig najemnin in drugih dajatev, ki izhajajo iz poslovanja, v celoti negativno vpliva na poslovanje in zlasti na zmanjšanje skladov. Zaradi tega se trgovina kreditov za razširitev poslovanja, za gradnjo novih prodajnih prostorov in za nabavo tehnične opreme, tudi v primeru, če bi sredstva bila na razpolago, ne more dovolj posluževati, ker so obveznosti, ki nastanejo iz kreditov, prehode za podjetja. Za odplačilo anuitet morajo podjetja uporabiti vsa razpoložljiva sredstva in se odpovedati marsičemu, medtem ko jim sredstev za redno vzdrževanje zmanjka.

Ugotovitve, da trgovina ne zavzema tistega mesta, ki bi ga morala, in ne odigrava v celoti vloge, ki ji je naložena, da je v primerjavi z drugimi gospodarskimi panogami sorazmerno najbolj obremenjena, narekujejo, da se je treba ne le poglobiti v način notranje delitve dohodka, ki v sedanjih pogojih ne dovoljuje ureditve nekaterih osnovnih vprašanj, temveč da je treba takoj pristopiti k rešitvi vrste vprašanj in spremeniti pogoje delitve dohodka. Potrebno je v okviru sedanjih razponov ustvariti možnosti, da bo trgovina opravila naloge, ki se pred njo postavljajo in šla v korak z drugimi panogami.

LJUBO KOBAL

Počitniški dom velenjskih rudarjev v Fiesi je spet zaživel. Pred dnevi so sprejeli prvo skupino 160 rudarjev, ki bodo ob morju preživeli svoj letni dopust. Foto: M. SPAROVEC

IZ RAZGOVOROV O SPODBUJANJU TEHNIČNIH IZBOLJŠAV IN RACIONALIZACIJI

Zares samo »privatna« zadeva?

»Družbeni in državni organi ter delovne organizacije morajo z ustreznimi organizacijskimi ukrepi ter z ustvarjanjem materialnih pogojev podpirati izumiteljsko in racionalizatorsko dejavnost.« O tem govori zakon o patentih in tehničnih izboljšavah. Se posebej pa ta načela potrjuje tudi nova ustava.

Formalnih zadržkov za nagrajevanje izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav torej ni več. Pričakovali bi torej neslučen razmah tehnične ustvarjalnosti med našimi proizvajalci. Pa ni tako. V zadnjih letih število prijavljenih izumov in izboljšav celo pada. Če upoštevamo, da vse prijavljene zamisli niso tudi praktično uporabljive in koristne (pravijo, da je uporaben le vsak deseti izum in vsaka četrta ali peta predlagana izboljšava), je menda upravičeno vprašanje, zakaj se razmere samo še poslabšajo.

Primeri so navadno najbolj zgovorni, torej...

● V jeseniški železarni imajo električarja, ki je izumil napravo, s katero prepreči preobremenitev elektromotorja. Preobremenjen motor namreč pregori in tako povzroči zastoj v proizvodnji. Izumitelj sprva ni so verjeli. Zato je svojo napravo skrivaj vgradil v enega najbolj obremenjenih elektromotorjev in delavcu ki upravlja z motorjem ponudil denarno nagrado, če motor lahko pokvari. Delavec ni uspel in tako je izum

prestal praktično preskušnjo. Vendar izumitelj še ni dočakal nagrade. Menda še niso končane vse meritve in strokovnjaki izven podjetja so se domislili, da predlagana varstvena naprava v bistvu ne pomeni nič novega, le nihče je še ni izdelal!

● V valjarni na Javorniku se je neki valjavec vprašal, ali rezanja pločevine res ne bi mogli olajšati. Če bi imeli primerno optično napravo, bi to prav gotovo dosegli. On sam pa se na optiko seveda ne spozna. Zato se je obrnil na strokovnjaka, ki je zamislil tudi uredništil in jo tudi prijavil kot »svojo«. Povsem po naključju pa je zato izvedel tudi delavec, ki je dal idejo za izboljšavo. Zahteval je svojo »pravico« in tudi uspel.

● Društvo izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav v Kamniku je povprašalo vsa večja podjetja v občini, koliko racionalizatorskih predlogov so sprejeli lani, koliko izmed njih so jih realizirali in koliko nagradili. Odgovori na anketo so bili tudi takile: dobili smo deset predlogov, osem je realiziranih, nič manj nagradjenih. Ali pa: prijavljenih je bilo devet predlogov, tri smo uresničili, nobenega nagradili. Podjetje je hkrati pojasnilo, da bodo avtorji izboljšav dobili nagrado, ko bo sprejel pravilnik...

● Neki celjski delavec je cinkarni predlagal, naj bi to podjetje uresničilo njegovo zamisel, to je napravo za hitro izpraznjevanje vagonov. V podjetju so pokazali zanimanje in razumevanje za njegovo zamisel, tehnični direktor mu je celo obljubil, da bodo zadolžili nekoga samo za to. Obljuba še ni uresničena, čeprav je minilo že več mesecev.

● V »Agrorevisu« v Šempetru imajo sodelavca, ki je na povsem novi osnovi izdelal mlin za močna krmila. Podjetje je za

njegovo delo pokazalo vse razumevanje. Hitro so izdelali vse izračune, ki so pokazali, kolikšna nagrada pripada izumitelju. Vendar je izumitelj ugotovil, da od nagrade ne bo dosti ostalo. Njegov mesečni osebni dohodek je namreč precej visok in ko mu bodo izplačali še nagrado, bo pretežni del odšel upravi za dohodke. Drugod po svetu, v mnogih zahodnih državah in v Sovjetski zvezi izumitelji ne plačujejo davka od osebnega dohodka od izumov in tehničnih izboljšav, ki ne presegajo 7 milijonov v našem denarju...

SE NEKAJ IZGOVOROV

Omenjeni primeri kažejo, da v naši pozitivni zakonodaji v načelu res ni ovir za izumiteljsko in racionalizatorsko dejavnost, vendar pa obstajajo nekatera nespornostjoča si določila v dopolnilnih in v finančnih predpisih ter seveda v predpisih delovnih organizacij.

Spet primeri:

● Če nekatere izumitelje in avtorje tehničnih izboljšav oprosti davka od osebnega dohodka, ki so ga dosegli zavoljo svojega ustvarjalnega dela, potem to pomeni, ma imajo za tako delo tudi interes. Da pa je njihova politika tudi uspešna, kažejo številke o prijavljenih izumih in tehničnih izboljšavah. V sosednji Avstriji na primer prijavijo desetkrat več domačih patentov na leto kot pri nas, v Zahodni Nemčiji 60-krat več, v ZDA 80-krat več, v Angliji 50-krat več. Nekako toliko v teh državah prijavijo tudi uporabljenih modelov oziroma izboljšav. Pri nas pa letno prijavijo izumitelji največ tisoč patentov. V vsem povojnem času pa je bilo prijavljenih okoli 10.000 tehničnih izboljšav v vsej državi...

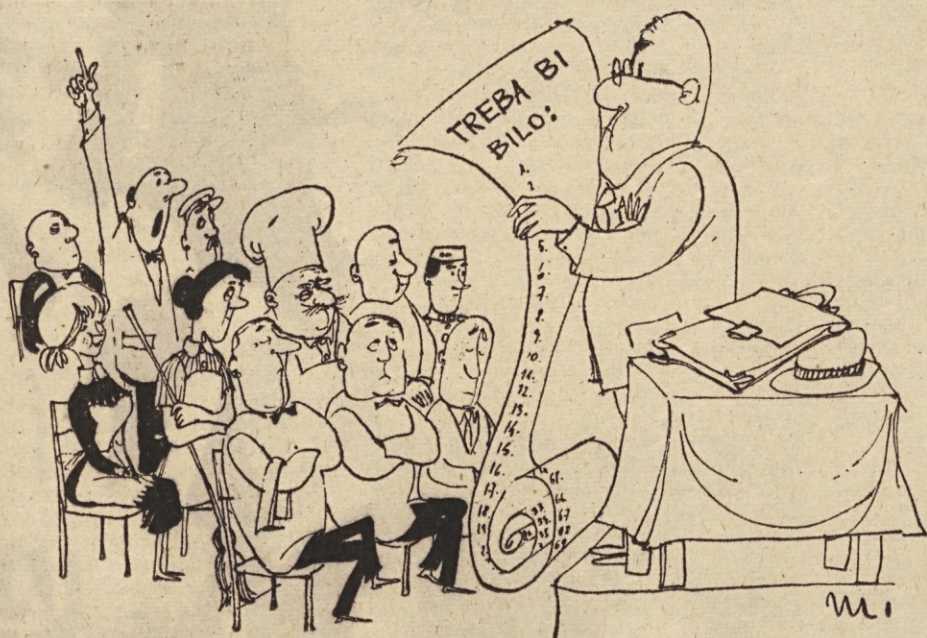
● Zakon o patentih in tehničnih izboljšavah govori tudi o tem, da delovne organizacije morajo sprejeti pravilnike o nagrajevanju izumiteljev in predlagateljev izboljšav. V podjetjih dejansko ponekod že imajo samostojne pravilnike, oziroma so ustrezna določila vključena v pravilnik o razdeljevanju osebnih dohodkov, kar je v načelu vseeno. Vendar po podatkih republiškega združenja izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav najmanj 80% slovenskih podjetij nagrajevanja izumiteljev niti formalno še ni uredilo.

Največkrat z utemeljitvijo kot jo je na primer posredoval »MODELIT« iz Kamnika: »Pri nas nimamo nobenega racionalizatorja in zato pravilnika ne nameravamo sprejeti.« Ob tem

se lahko vpraša samo to, kako si v podjetjih zamišljajo konkretizirano skrb za spodbujanje tehnične ustvarjalnosti. Ali tako kot zdaj: »Predlogov nismo nagradili, ker še nimamo pravilnika!« (»Titan«, Kamnik), »Pravilnika sploh ne bomo sprejeli, ker ni racionalizatorjev...« in s podobnimi pojasnili. Ali pa bi v podjetjih za »vsak primer« le sprejeli ustrezna merila nagrajevanja (saj jih po zakonu tudi morajo) in zgolj s tem že spodbudili proizvajalce, da bi si prizadevali za drugačne organizacijske, tehnološke in druge rešitve, ki bi omogočile bodisi lažje delo (tudi to je racionalizacija) ali povečano in pocenjeno proizvodnjo.

Ob vseh teh objektivnih ter tako pobarvanih subjektivnih vzklikih pa seveda drži še nekaj drugega. Primeri in podatki nedvomno razkrivajo tudi podcenjevanje predlogov, ki prihajajo »od spodaj«, nerazumevanje in zavist do tistih, ki po vsej sili želijo uresničiti svoje zamisli. Lahko smo prepričani, da izumitelji in avtorji tehničnih izboljšav, ki bi se zgolj iz koristiljubja ukvarjali z omejenjo dejavnostjo, niso številni. Kolikšno nagrado pa že dobijo, vendarle pomeni v najboljšem primeru le nekaj odstotkov vrednosti prihrankov oziroma na novo ustvarjenega dohodka. Ostalo pa je na voljo kolektivni. Ze zato bi dejavnost izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav zaslužila več pozornosti in priznanja.

Tako pa slovensko združenje izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav vključuje vsega 1500 članov. V organizacijo so vključili vsakogar, ki vedo zanj!
MILAN GOVEKAR

Ugotavljanje turističnih pomanjkljivosti

— Tovariš, predlagam, da se raje pomenimo, zakaj nam morajo to vedno drugi dopovedovati!

Karikatura: Milan Maver

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZS za Slovenijo Izdaja CZP Ljudska pravica v Ljubljani Leta ustanovljen 30. novembra 1947 Prejete uredniški odbor Glavni in odgovorni urednik

VINKO FRINKAUS

Nastav uredništva in uprave Ljubljana Koplarjeva ul 2 poštni predal 313-VI telefon uredništva 33-722 in 36-672 uprave 33-722 in 37-501 Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-365 - Posamezne številke stane 20 din - Narodna in študentska 750 polletni 500 in letna 1000 din - Rokopisov ne vračamo - Poštna plačana v gotovini - Fisk in klist CZP - Ljudska pravica - Ljubljana

Leto 1943 je bilo za naš narodnoosvobodilni boj zelo pomemben mejnik. V tem letu so namreč enote osvobodilne vojske — ob kapitulaciji Italije — osvobodile velik del slovenskega ozemlja, na katerem so začeli delovati organi ljudske oblasti; brigade so se številčno krepile, ustanavljali smo nove. V Kočevju — svobodnem slovenskem mestu v srcu zasužnjene Evrope — pa so se sestali predstavniki slovenskega naroda na svoj prvi samoupravni shod.

Vse to je bilo posledica in logičen rezultat dotedanjega boja in prizadevanja svobodoljubnih narodnih sil, da bi v osvobodilno borbo vključili slehernega našega človeka.

O teh dogodkih je tovariš Miha Marinko v svojem poročilu na II. kongresu KPS dejal:

»Po peti sovražni ofenzivi so vse enote NOB in POJ prešle v odločno protiofenzivo proti okupatorju in kvizlinškim vojskam ter — predvidevajoč zlom italijanske vojske — koncentrirale glavne sile v najvažnejših smereh, da bi ob zlomu mogle preprečiti umik italijanskim divizijam, jih razorožile ter osvobodile ozemlje, ki so ga okupirali Italijani.

Po trdih bojih je takrat naša vojska likvidirala tudi vse belogardistične in plavogardistične postojanke, tako: Novo vas pri Blokah, Begunje, Bezuljak, Sevsček, Dobec, St. Vid, Turjak, Grčarice itd., ostali pa so panično zbežali k Nemcem. Ponovno se je pokazalo, da je spričo borbeno enotnost ljudstva v OF belogardistična svojat pomembna samo tedaj, če uživa podporo okupatorjev. Tako je narodnoosvobodilna vojska Slovenije osvobodila vso Ljubljansko pokrajino, razen Ljubljane in železniške proge Ljubljana—Trst.

Ob okupaciji Italije je vodstvo znalo izbojevati vse uspehe, ki so bili možni v vojaškem in političnem pogledu. Znalo je končno veljavno pritegniti k Osvobodilni fronti vse, kar je ostalo kolikaj zdravega. OF začne takoj organizirati ljudsko oblast. Petnajstega septembra 1943 je bila postavljena Upravna komisija. Ze pred tem pa je v Slovenskem Primorju prevzel javno upravo Narodnoosvobodilni svet, ki je bil neposredno odgovoren IOOF. Izvršene so bile takoj vse priprave za volitve odposlancev za kočevski zbor — prvi ljudski parlament slovenskega naroda, prvi v njegovi zgodovini. Ta zbor svobodno izvoljenih poslancev in zastopnikov je bil od 1. do 3. oktobra 1943. Sklepi tega zbora so OF kot vseh ljudsko politično organizacijo in kot oblast dokončno konsolidirali. Značilnost kočevskega zbora je v tem:

1. Da je prišla do popolnega izraza pristna ljudska demokracija. Volitve, ki so bile opravljene v izredno kratkem času, so tudi v tehničnem pogledu zadostile zahtevam ne le vsebinske, ampak tudi formalne demokracije. OF je manifestirala svojo popolno notranjo enodušnost, oprta na voljo volitvev, ki je bila tudi formalno izražena.

Zakaj taka enodušnost kljub dejstvu, da je bila pristna ljudska demokracija ob tej priliki uveljavljena prvič v zgodovini slovenskega naroda. Zato, ker si je moralo ljudstvo izbojevati to demokracijo v nadčloveških trdih bojih, v katerih je moglo spoznati pravi obraz vseh svojih sovražnikov. Zato, ker se je na svojih lastnih izkušnjah prepričalo, da je linija borbe, ki jo je vodila KPS, pravilna. Enotnost OF je bila dosežena zato, ker je bila izbojevana v trdem boju, ne pa s špekulativnim parlamentarnim dogovorom.

2. Nadaljnja značilnost je v tem, da so vse zasnove demokracijske ljudske oblasti in vsi sklepi, ki jih je kočevski zbor odposlancev enodušno sprejel, bili v popolnem soglasju s kasnejšimi zgodovinskimi sklepi drugega zasedanja AVNOJ.

3. Odtlej se je na teh osnovah intenzivno gradil aparat ljudske oblasti. Začne se postopno odvajanje in prenašanje kompetenc od OF na posebne organe ljudske oblasti. Slovenski narodnoosvobodilni svet, izvoljen na kočevskem zboru, začne graditi posebne osrednje organe, kakor tudi pokrajinske organe po posameznih otokih osvobojenega ozemlja. Ti organi oblasti niso samo urejali gospodarsko in družbeno življenje v osvobojenih predelih, oskrbovali vojsko in podobno, namreč so se intenzivno pripravljali in usposabljali za vse naloge, ki so jih čakale ob končni osvoboditvi.

V prispevku, ki ga objavljamo ob dnevu borca, obujamo spomin na tiste dni pred skoraj dvajsetimi leti, v katerih je naša osvobodilna vojska po trdih bojih likvidirala postojanke okupatorjevih pomagačev ter osvobodila skoraj vso tako imenovano Ljubljansko pokrajino.

»Mitráljezi naprej, na stolp!« kliče komisar. Zdjaj nič več ne pomaga — tišine je konec, one spodaj so opazili. Mitráljezec prvega voda se vrže za kos zidu, zase še komaj najde kosček prostora, da ne zdrkne v globino, a zdaj ni časa — puškomitráljezec zapoje proti sovražniku.

»Naprej!« kriči komisar, ki se niti ne utegne zakriti. Borci tečejo mimo njega, po porušeni steni, nad lestvo, tečejo proti stopnicam, ki vodijo na podstrešje. Da so le že tam! Bombe začnejo znova treskati, strojničar odgovarja, da bi pregnal sovražnika. Ena od teh bomb zdrkne mimo mitraljezca v klet, v skladišče. Municijska začne znova eksplozirati, za čas — zdi se, da se bo stolp raztreščil. Toda potem se le nekaj vname, ognjeni zublji sikajo skoz reže, skoz vse odprtine, segajo do mitraljezca na steni. Ta strelja dalje, le tako še lahko zavrne sovražnika, le tu je pot v grad, pot do hitre zmage. Komisar venomer kriči: »Naprej!«

Cez mitraljezca na vrhu stene se plazijo komandant Krtina. Ves se je zvil v klobčič, zdi se, da se po steni trklja takle okrogel klobčič. Gibčen je, kakor da je vse življenje telovadil. Za njim se zibljejo borci, ravno tako spretno.

Tedaj se vzdigne po gradu strahovit krik: »Komunisti so v gradu! Juriš na komuniste, bandite!«

Skoz okna padajo ročne granate, partizani spodaj se zvijajo, skačejo za grmovje. Toda komandant Krtina teče dalje po steni, treba je zasedeti še desni stolp, s te strani se bo dalo obvladati dober del gradu!

»Kristus, komunisti so v gradu, rdeči!« Nekdo divje teče čez dvorišče in divje kriči, z grozo v srcu, v očeh.

Ročne granate treskajo, strojnice regljajo, kar tako na stelo, na vse strani, pokajo puške, brzostrelke so kratke, ljudje so se zganili še bolj kakor doslej. »Komunisti so v gradu, boljše viki!« zastoka eden bogoslovcev in prebledi. »Fantje — bijte komuniste, dajte, streljajte jih, nadnje! Vse jih pobite!« Potem kot pobliznel teče od sobe do sobe, z grozo kriči: »Komunisti so v gradu, bijte jih, pobijajte!«

Toda komandant Krtina nezadržno prodira dalje s svojimi borci. Ze je na stehi, že se za njim vzpenja Ivko, proti luknji, ki jo je bila v stehi napravila granata. Za njima se spuščajo drugi. Ze so na krožnem hodniku, ta vodi k desnemu stolpu.

Nekdo v stolpu otrpel, ves iz sebe jekne: »Komunisti — komunisti!« Potem spremeni, še vedno čisto mrtev: »Partizani!« Posadka v stolpu, ki se še ni bila umaknila, se obrača, začne streljati divje, kar v odprtino na hodnik. Krtina pa seka z brzostrelko proti odprtini in zakriči:

»Predajte se!« Streljanje je kratko, ostro, ravno tako sunkovito preneha, kakor se je bilo začelo. Borec Malnarič potisne glavo skozi lino desnega stolpa in zakliče divje v globino:

»Hura, hura! Predali so se, predali! Posadka v stolpu se je predala!«

Kakih petdeset ljudi v stolpu je vzdignilo roke, drug za drugim mečejo orožje od sebe.

Tudi v stolpu na levi strani se razpletajo boji, srditeje kot v desnem. Strojnice drdrajo proti steni, po kateri skušajo partizani do stolpa.

»Atim, Atim — pazi se!« kriči nekdo od spodaj. Mlad partizan se plazil po steni, skuša se prebiti naprej. Povzpne se, da bi pretekel dober meter odprtine. A že se zaziblje, zakrili s puško v roki, in s to puško pade v globino. Spodaj priskočijo partizani, prestrežejo ga za roke, da se ne bi pobil. Toda Atim se le še nasmiha — besede ne zmore več. Odnesejo ga v gozd, da ga pošljejo v bolnico.

V skladišču znova eksplozija. Silen plamen sikne na vse strani, sega proti mitraljezcu, nič ne pomaga — pobrati mora puškomitráljez in se umika z njim. Strop spet s truščem pada v globino, ves stolp se ovija v modrikast plamen, ki liže sive stene, kakor da bodo tudi te zgorele.

Partizani v desnem stolpu osuplo gledajo, pot se jim je zaprla, nikamor ne morejo z ujetniki. Pod stolp sam se vsuje toča bomb, treski, grmenje, prah, kričanje — vse se meša v nekaj pošastnega. Borci se izmotavajo iz oblakov prahu krvavi, umazani, krillijo z rokami,

TURJAK, 1943

GRAD GORI

kličejo, tečejo. Vsi tečejo, ranjeni in zdravi, za bunker pred gradom. Borci v desnem stolpu so odrezani, spodaj je zmeda, nihče si ne upa naprej, sovražnik si je opomogel, naskakuje srdito.

»Kaj pa je?« Pred borci stoji komandant Dule, kakor bi zrasel iz zemlje. Ni treba, da se človek ozre po njem, po glasu ga vsakdo pozna. »Kaj pa je, fantje!« Skoraj je začuden. Nič ne čaka na odgovor; reče mirno, vsakdanje, kakor da ni vojne, da ni tega pekla okrog njih: »Vas ni sram?! — Ranjeni pojdite v vas, v ambulanto, naj vas obvežejo. Zdravi — naprej! Menda se zdaj ne bomo tu skrivali, ha?« Ni hud, ni strog, ne zameraji nikomur. »Malnariču tam pomagajte! Vzemite lestve!«

Borci planejo po lestvah, nesejo jih ob zidu, jih prislanjajo ob same line, ob ta strelska žrela. »Hej — tu sem!« kliče Malnarič in vrže dol vrvi, ki jo je bil vzela s seboj — spodaj vežejo lesto drugo k drugi. Ivko in še dva druga pazijo na jettike, ki topo boljšejo skoz duri Postali so negibni, molčeči. Drdranje stojnic, treski granat — vse to se njih ne tiče več. Malnarič jim ukaže hladno:

»Naprej, drug za drugim!« Utrujeni, zaprašeni stopajo mimo njega, še vedno z vzdignjenimi rokami.

Iz lin začno znova treskati granate, partizani se spet vržejo za bunker, Dule je že spet med njimi, zakliče proti gozdu: »Minerji! Minerji, naprej! Eksploziv na palice pa v okna z njimi! Bodo že prenehali, hudiči!«

Minerji stečejo naprej, z dolgimi drogovi, ki so si jih bili pripravili za te visoke line, z eksplozivom, ki bo utrl pot naprej.

Silni treski — in že line druga za drugo utihnejo.

Lestve se prislanjajo k steni. Medtem ko Malnarič še vedno spušča po svoji ujetnike drugega za drugim pod grad, po drugih lestvah borci lezejo skoz line v grad sam.

»Zasedajte sobe!« ukazuje Dule od spodaj in opazuje, kako njegova vojska pleza po lestvah in izginja v notranjost gradu.

Topovi se ne oglašajo več, le strojnice še regljajo in puške pokajo, tu in tam še tresči ročna granata, a vse kaže, da se vojna vihra že odmika — izdiv-

jala se je, kakor se izdivja nevihta z gromom, in zdaj se grmenje nekje v daljavi pomirja.

»Milče, vodi bataljon, zavzemajte prostore!« ukazuje Dule komisarju bataljona, ki se za čas prikaže na steni. Cel drugi bataljon je že v gradu, poslednji lezejo skoz line. Borci zavzemajo položaje, streljanje se prenaša v notranjost gradu.

Iz stolpov se še vedno kadi, kadi se tudi drugod, a nad vsem sije nedeljsko dopoldansko, jesensko mehko sonce. Čas se je nekako ustavil, nihče ne utegne, da bi se ozrl po uri, razen onih, ki še vedno čakajo okrog gradu za poslednji napad, za branilce gradu pa je postal čas brez prave vrednosti, vsaj brez pomena.

A že se zgane vsa brigada, borci, ki so porazdeljeni okrog gradu, se s skoki poganjajo h grajskim stenam in kličejo: »Predajte se, fantje, predajte! Naši so že v gradu!«

Toda v starem delu gradu še vedno odgovarjajo na te klice z ročnimi granatami, z mitraljezi, puškami. Ni jim mar, kaj se dogaja z delom njihove vojske. Streljajo in nekdo še vedno kliče:

»Streljajte, fantje, pobijte komuniste!«

»Fantje, naprej — v grad!« ukazuje Dule. Prevzelo ga je, podrtava od razburjenja. Šest dni-bojev za Turjak je za njim. V nedeljo se je bilo začelo s počasnim, previdnim obkoljevanjem, zdaj je spet nedelja, a konec, konec! Njegovo srce je polno nedoumne radosti: borci so si utrl pot v grad. Ze streljajo po sobah, že nekje nekdo skoz okno divje kriči:

»Ne streljajte, partizani, predajamo se!«

»Streljajte, fantje, po njih, dokler ne položijo orožja!« To je Duletov glas, borci ga slišijo, se nasmihajo. Potem spet daje navodila onim zunaj: »Tanki, tank naj pripelje naprej, pred vrata, da ne bo nihče bežal.« Ves razburjen odhiti dalje, medtem ko tank pošastno zaropota in zavozl na kmečke vozove, ki so bili beli z njimi zastavili pot do vrat.

V gradu še vedno divja besno streljanje.

Za tankom planejo borci; doslej okrog po gozdovih skrite vrste tečejo do gradu, mitraljezi še vedno lajajo po linah. Partizani od spodaj kričijo v grad:

»Predajte se — naši so v gradu!«

»Ne streljajte več, partizani, rdeči — predajamo se!«

line se prikažejo prestrašeni, bili mazani obrazi, roke mahajo, prosijo.

Nad grad se vzdigne bela raketa.

(Odlomek iz romana Miška Kranjca »Za svetlimi obzorji«)

KDO BO RAZREŠIL GORDIJSKI VOZEL PROMETA?

Neposreden povod za pričujoči razgovor z zagorskimi, trboveljskimi in velenjskimi rudarji in pomočnikom direktorja za transportno tehnična dela Skupnosti železniških podjetij v Ljubljani Božom Robarjem je bilo dvoje ugotovitev, in sicer:

● da nekatere delovne organizacije — predvsem premogovniki — niso uresničili gospodarskih načrtov v minulih mesecih zaradi pomanjkanja vagonov, torej slabosti v prometu in

● da so železničarji očitali rudarjem slabo izpolnjevanje njihovih obveznosti ter da zavoljo tega železnica ne more prevzemati obveznosti za reden in nemoten prevoz z vlakom.

V glasilu kolektivov Skupnosti železniških podjetij Ljubljana, v »Novi prog« je zapisano:

● Rudniki ne izpolnjujejo niti svojih pogodbenih obveznosti niti ne predvidevajo možnosti, da bi v naslednjih mesecih nadomestili primanjkljaj. Ob takih pogojih železniška transportna podjetja prav gotovo ne morejo ustvariti potrebne zaloge, niti ne morejo prevzemati obveznosti za reden in nemoten prevoz vlakov ...

Zanimalo nas je, kaj pravijo na tako hud očitek rudarji, če je sploh upravičen, ter kje so globlji vzroki.

Predstavniki vseh treh rudarskih kolektivov zavračajo ta očitek! Trditve vseh je mogoče združiti na skupni imenovalec:

IZGUBLJENIH 8.000 TON PREMOGA

Res je, da smo v posameznih mesecih poslali železničarjem manj premoga, kot smo se pogodbeno zavezali. Toda krivda ni samo na naši strani. Železnica nam ni poslala vagonov. Prostor za deponiranje je majhen in depoziranje premoga je pravzaprav izguba. Zaradi pomanjkanja vagonov je upadala proizvodnja. V Trbovljah niso dobili 717 vagonov. Posledica: 8000 ton premoga manj nakopane, v vseh mesecih doslej izgubljenih 16.000 delovnih ur in izgubljenih 48 milijonov dinarjev. Za tolikšno količino premoga so prikrajšani zagorski rudarji in seveda tudi za tolikšen dohodek. Velenjčani bodo skoraj za toliko prikrajšani, ker deponirajo na tisoče ton lignita. Teh izgub (ton in dinarjev) pa ne bo mogoče nadomestiti.

V zadnjih 14 dneh je položaj nekoliko boljši. Po skupnem dogovoru med železničarji in rudarji usmerjajo v posamezne kraje celotne kompozicije, tako imenovane maršrutne vlake, naložene s premogom. Obtok voz je hitrejši, pravijo rudarji, vendar z organizacijo niso zadovoljni. Namesto da bi dobili hkrati celotno kompozicijo vagonov, dobivajo posamezne vagonne s tovornimi vlaki. To jim povzroča težave. Vendar, kot pravijo, zboljšalo se je.

NESOLIDEN POTROŠNIK

Železnica je po mnenju rudarjev zelo nesoliden potrošnik. Pred štirimi leti je na primer železnica še kupila v trboveljskem rudniku 24 tisoč ton orehovca. Lani je kupila te vrste premoga polovico manj in letos ga je naročila samo 7000 ton. Želi imeti samo kosovec, ki je za kurjenje bolj racionalen in ne izpušča isker iz lokomotivskih dimnikov tako, kot če jih kurijo z orehovcem (februarja pa so s pridom uporabljali — velenjski lignit). Železničarji si čudno predstavljajo našo proizvodnjo, pravijo rudarji. Mi proizvajamo šest vrst premoga, kosovca najmanj. In vse druge vrste moramo vendar prodati. Zato smo si našli v teh letih kupce tudi v sosednjih krajih in če jih hočemo obdržati, jih moramo preskrbovati s premogom. To je tudi eden vzrokov, da smo nekoliko v zaostanku pri izpolnjevanju pogodbenih obveznosti z železnico.

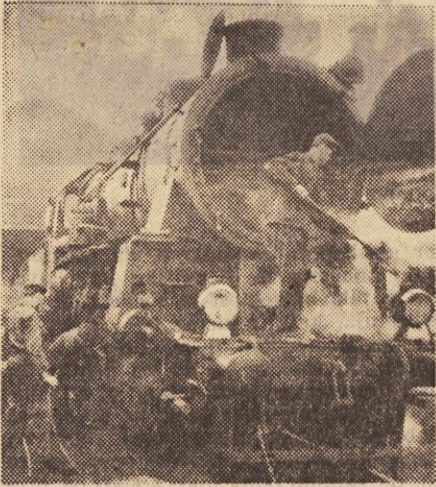
SKLICEVANJE NA PREDPIS, KO TEČE VODA V GRLO

In očitek, zapisan v listu železničarjev, da imajo posamezne postaje samo za dan zaloge, čudno izzveni ob trditvi, da bi morali imeti premoga za 45 dni na zalogi. Sedaj poznajo ta predpis pred dvema, tremi leti je bil tudi v veljavi, toda tedaj se nanj niso sklicevali. Železničarji nam izrekajo hude, kričevne očitke. Toda tudi mi bi lahko izrekli kaj na njihov račun. Zaradi psihoze pred dvema, tremi leti — da je premoga preveč, da bo železnica zaradi elektrifikacije in nakupa Dieslovih lokomotiv vse manjši potrošnik — so stale tudi investicije v rudarstvu. To se bo poznalo nam in gospodarstvu še v naslednjih mesecih. In zaradi takšne psihoze, ki so ji botrovali železničarji, le težko dobimo kredite za obnovo na primer 50 let starih separacijskih naprav.

»KONICA« DOLGA ŠTIRI MESECE

In odgovori nasprotne »stranke« so pravzaprav razkrili problem, ki presega ti dve gospodarski panogi.

Doslej, je dejal tovariš Božo Robar, smo imeli vsako leto samo v konici, in sicer v mesecu oktobru, dnevno v prometu okoli 2000 tovornih vagonov. To je trajalo le dobrih 14 dni. Letos je drugače. Že četrti mesec je vsak dan v prometu od 2000 do 2400 vagonov dnevno. Ob tolikšnem pomanjkanju tovornih vagonov so nesmiselne olajšave, ki jih uživajo nekateri na račun železnice in na škodo drugih delovnih organizacij. Npr. pristanišče Reka, ki je pred leti izposlovali, da so vagoni, namenjeni njej, prosti stojnine 96 ur. Zato stojte

kompozicije vlakov dostikrat vse do Pivke. To zmanjšuje naš dohodek, in kar je letos še huje, zmanjšuje nam število razpoložljivih vagonov. Delovne organizacije iz naše republike nenehno povečujejo proizvodnjo, prav tako so letos večji poslovni stiki med njimi in delovnimi organizacijami iz sosednjih republik, povečan je izvoz za 38%. Mi pa imamo na razpolago le toliko tovornih vagonov, kot smo jih imeli ob dosti manjši gospodarski aktivnosti. Razumljivo je, da se mora takšen položaj neke zrcaliti in zrcali se — v vsesplošnem pomanjkanju tovornih vagonov.

Trenutni izhod je večja disciplina delovnih organizacij, tistih, ki vagoni nakladajo, in tistih, ki jih razkladajo. Povsod bi veljalo uzakoniti nedeljsko nakladanje in razkladanje tovornih vagonov. Zastoj v nedeljo se pozna v ponedeljek in vse druge dni. Minulo nedeljo se je prvič dogodilo, da so delovne organizacije naložile 1251 vagonov in jih razložile 1317.

Znano je, da naš promet v celoti zaostaja za drugimi dejavnostmi. To ne pomeni, da v primerjavi s predvojnimi na napreduje. Gre za to, da se transport, posebno železniški, ni razvijal s tako naglico kakor se je razvijala industrija. Vsemu hkrati res nismo bili kos, toda posledice počasnejšega razvoja čutimo sedaj, ko je razvoj industrije še hitrejši, ko je večji obseg menjave blaga, ko je vsebolj očitno nesorazmerje med železnico in njeno opremljenostjo ter razvojem drugih gospodarskih dejavnosti.

ZA PRIZADEVNOST — KAZNOVANI

Iz razgovora pa je bilo mogoče zaznati še za drugi vzrok, ki ima svoje korenine v prvem; mogoče je celo trditi, da je njegov rezultat. Zaradi materialnih okvirov, v katerih se je razvijalo gospodarstvo, v preteklosti železnice (čeprav so gospodarske organizacije) niso dobile nujne samostojnosti

in materialne podlage za pospešenejši razvoj. Železnice so, posebno v tehnološkem smislu, resnično specifična organizacija, ki terja enotno in celo nekoliko centralizirano vodstvo. S tem naj bi bila namreč zagotovljena varnost prometa. Toda centralizem v njenem notranjem poslovanju — Skupnosti jugoslovanskih železnic do skupnosti podjetij — centralizem v oblikovanju tarif za prevoz posameznih vrst blaga in še nerazčiščeno vprašanje, kako pravzaprav najučinkoviteje oblikovati in deliti dohodek, povečuje že sedanje materialne težave — pomanjkanje vagonov. Prav zato so se v tej gospodarski panogi nakopičili problemi, ki so po svojem značaju tuji drugim gospodarskim panogam ali pa so jih te že prebrodile. Železničarji se pritožujejo zaradi togega, njim odmaknjene ter potrebam prav nič prilagojene in spodbudnega sistema tarifiranja. Pritožujejo se zaradi zastarelosti prevoznega parka, posebno vleke, in pomanjkanja sredstev za hitrejšo reprodukcijo, da bi tako lahko zadostili vse večji gospodarski aktivnosti. Pritožujejo se ne samo zaradi prekomernega dela, temveč tudi več kot prekomernega nadurnega dela (v mariborskem in ljubljanskem železniškem transportnem podjetju opravi veliko število železničarjev mesečno tudi nad sto nadur).

Prevoz je edini vir dohodkov železničarjev in dostikrat se dogodi, da teko vagoni prazni, stotine in stotine kilometrov daleč, ker je pač takšen »notranji« red razporeda vagonov, ker je razpored vagonov še preveč centraliziran (n. pr. zadnjih 14 dni pošljajo v Makedonijo po 200 praznih vagonov za izvoz paradiznikov). Železniška podjetja v Sloveniji imajo po predpisih Skupnosti jugoslovanskih železnic lahko dnevno v obtoku 2100 tovornih vagonov. Vsak vagon naj bi bil naložen in razložen torej v prometu 2,2 dneva. Če je obtok podaljšan, na primer zaradi prepočasnega nakladanja ali razkladanja, je vagonov manj na razpolago. Letošnje večje pogodbene obveznosti naših podjetij do sosednjih so podaljšale obtok vagonov na 5 dni in zaradi povečanega izvoza je obtok tovornih vagonov podaljšan še za nadaljnjih 8 dni. Ker smo mi v izrazitem tranzitnem območju, kjer je zastoj tovornih vagonov zaradi carinjenja in podobno daljši kot v notranjosti države, to znova vpliva na pomanjkanje vagonov. Toda pri oblikovanju in delitvi dohodka recimo to zadnje dejstvo ni upoštevano. Železniška podjetja sicer smejo izkoriščati večje število vagonov, kot je to določeno. Če jih izkoriščajo, pomeni, da so izkoriščale tovrne vagonne druge skupnosti. In za vsak dan izkoriščanja tovornega vagona morajo plačati v poseben sklad skupnosti 8000 dinarjev prispevka. Doslej so naši železničarji plačali na ta račun 100 milijonov dinarjev. In marsikdaj se teh prispevkov ne izplača vplačati, ker je tarifa za prevoz posameznih vrst blaga določena od pristojnih organov in je podjetje oziroma skupnost ne more in ne sme spreminjati.

Zaradi takšnih predpisov znotraj železnice, zaradi centraliziranega dodeljevanja tovornih vagonov v namembne kraje oziroma namembne postaje in predpisane tarifiranja imajo posamezna podjetja velike izgube, delovne organizacije pa ne dobe vagonov, čeprav jih nujno potrebujejo.

POHVALNA SAMOKRITIČNOST

Kljub naštetim »objektivnim« težavam pa je bilo mogoče iz razgovora razbrati tudi samokritičnost.

»Naša napaka je in narobe bi bilo, če bi jo prikrivali,« je dejal tovariš Robar, »da še res nismo uspeli docela tako organizirati maršrutnih vlakov, ko smo si zamišljali in obljubljali. Res je tudi, da na primer zagorskim rudarjem nismo poslali ob enem izmed nedeljskih obratovanj (na našo željo) polovico naročenih vagonov. In priznati je treba, da tudi posamezni člani kolektiva ne izpolnijo vselej vseh svojih dolžnosti...«

Očitki, izrečeni iz ust rudarjev na račun železničarjev in na račun rudarjev, so torej razkrili problem, ki presega ti dve gospodarski panogi. Železnica se bo morala razvijati ustrezno z ostalo gospodarsko dejavnostjo. Omočiti ji bo treba večjo gibčnost tarifne politike, da bo sama s svojimi komercialnimi tarifami uravnavala korišćenje vagonov in tudi tako pridobivala sredstva ne samo za enostavno, temveč tudi za razširjeno reprodukcijo. Tudi razčiščenje vprašanj, kako najbolj spodbudno in pravilno oblikovati dohodek v posameznih skupnostih in podjetjih, bo nedvomno prispeval k boljši izkoriščenosti prevoznega parka in zadovoljstvu potrošnikov.

PETER DORNIK

Kultura brez mecenarstva in administrativnega dotiranja

Slišati je in bere se kot paradoks, a je žal čista resnica: v preštevne debate zadnjih let o financiranju kulture se nam je vtihotapila neka nerazumljiva, a konstantna disonanca. To se nam je zgodilo že precej na začetku, vrnilo se nam je v izhodišče naših razpravljanj in tako smo kar naprej in vedno znova govorili o odnosu med kulturo in družbo ter samim sebi in drug drugemu za-trjevali, kako preprosto in zlahka bo moč urediti številne komplekse problemov financiranja kulture, kakor hitro jasno, precizno in dokončno veljavno opredelimo in fiksiramo odnos družba — kultura.

Pojma družba in kultura smo nemalekkrat uporabljali v antitetičnem smislu ali — če že to ne — smo se šli nekakšno mistično dvojino. Iz te osnovne disonance so kar vreli številni nesporazumi: od zablode, da je kultura izven družbe, da je eksteritorialna, da lebdi na imaginarni Arhimedovi točki, do analogno zgrešene in absurde mentalitete, da družba kulturi na njeno trajno moledovanje daje sredstva za življenje v obliki podpor in jo s tem ohranja pri življenju, čeravno jo občuti na svoji grbi kot zaje-dalca in podpiranca.

Vrniti se je bilo torej treba k izhodiščem, jih korigirati in teoretična spoznanja o kompleksnosti človeškega bivanja preprosto — pa razumljivo pre-vesti v jezik vsakdanje življenjske prakse. V temelje vseh nadaljnjih razpravljanj in iskanj smo vgradili spoznanje, da kultura in družba ne le da nista antitetična pojma, marveč da sta v socializmu v bistvu identična in da nikakršne družbe brez kulture preprosto ni. Teritorialna, nacionalna ali kakršna koli druga skupnost ljudi, ki bi se zaradi takih ali drugačnih razlogov od-rekla kulturi, ki bi potrebe po kulturi sploh ne čutila in bi kulture potemtakem sploh ne imela, bi seveda bila — če bi sploh lahko kdajkoli in kjerkoli eksistirala — amorfna masa dehumaniziranih eksistenc, se pravi v svetu človeškega čisti absurd.

Ne gre torej za določanje odnosa med družbo in kulturo, marveč za to, koliko življenjskega prostora bo družba sama sebi in sama v sebi, točneje, v najbolj središčnem središču svoje eksistence prihranila za duhovno življenje, za borbo proti dehumanizaciji in tehnokratskim vplivom 20. stoletja, ob kratkem, za to, da bo človek ostal človek in da ne bo postal robot.

Potrebe po duhovnih sredstvih, ki naj oblikujejo duhovno podobo človeka, so v svetu 20. stoletja večje kot kdajkoli prej. Veliko večje kot drugod, na vsem doslej znanem območju človekovega bivanja so te potrebe pri nas, se pravi v socializmu, ki mu je bistveni in osnovni namen oblikovanje globoko humanega, visoko kulturnega, kompleksno in visoko razvitega človeka, posameznika, in iz takih posameznikov sestavljene celote, se pravi socialistične družbe.

Samoupravnost našega občana je velikanska pravica, a obenem tudi nadvse odgovorna, rekel bi, usodna dolžnost. V objektivno pogojenih okvirih in z objektivno pogojenimi omejitvami se naš občan ne odloča samo, kako bo sam živel, kulturno ali nekulturno, marveč odloča tudi, točneje, sodloča tudi, kako bo živela skupnost kot celota. kulturno ali nekulturno. In odločanje o tem, koliko bo komunalna, okrajna, republiška ali zvezna družbena skupnost od-dvojila od presežba vrednosti dela občanov, se pravi od svojega dela, in ta denar namenila za to, da bo ta isti občan lahko po dostopni ceni bral knjige, gledal sliko, poslušal glasbo ali hodil v gledališče, je po moji sodbi bist-

veni, eminentno socialistični samoupravni akt v našem družbenem sistemu.

Glede na humane smotne socializma se mi zdi relacija med tistim, kar vlagamo v materialne dobrine in med tistim, kar vlagamo v duhovne dobrine, odločilno in bistveno važna. Seveda se je treba zavarovati pred nevarnostjo vulgarizacije, v katero bi zašli, če bi hoteli situacijo, kakršna je v zahodnem svetu, preprosto in mehanično postaviti na glavo. Če tam velja in če so se tudi pri nas — ne tako davno — še našli ljudje, ki so razporejali stvari po mehaničnih lestvicah in živeli v veri, da je prva in poglavitna težka industrija, nato lahka in tako naprej in da je takole na čisto spodnjem klinu te lest-

vice ali celo pod lestvice prostorček, kjer je treba pustiti nekaterim ljudem, da se ukvarjajo tudi z duhovnimi dejavnostmi, seve zdaj nikakor ne želimo te lestvice preprosto obrniti in predstaviti tistega, kar je bilo prej spodaj, na vrh, in tistega kar je bilo prej zgornaj, na podnožje. namreč moramo in moremo le ugotoviti, da so dejavnosti človeškega duha in človeških rok enakopravne.

Nevezdržna in škodljiva je nadalje miselnost, da družba nastopa kot mecen in da z bolj ali manj širokogrudnim, bistvu pa dobredelnim in miloščinarskim dajanjem sredstev omogoča književnikom, da pišejo knjige, slikarjem, da slikajo slike in gledališkim

ustvarjanje omogočamo, obenem pa do-segamo, da so sadovi kulturnega in umetniškega ustvarjanja dostopni vsakemu občanu.

Teoretična spoznanja, o katerih sem govoril, so doživela in doživljajo konkretno in praktično življenjsko preizkušnjo tudi v občini Ljubljana-Center.

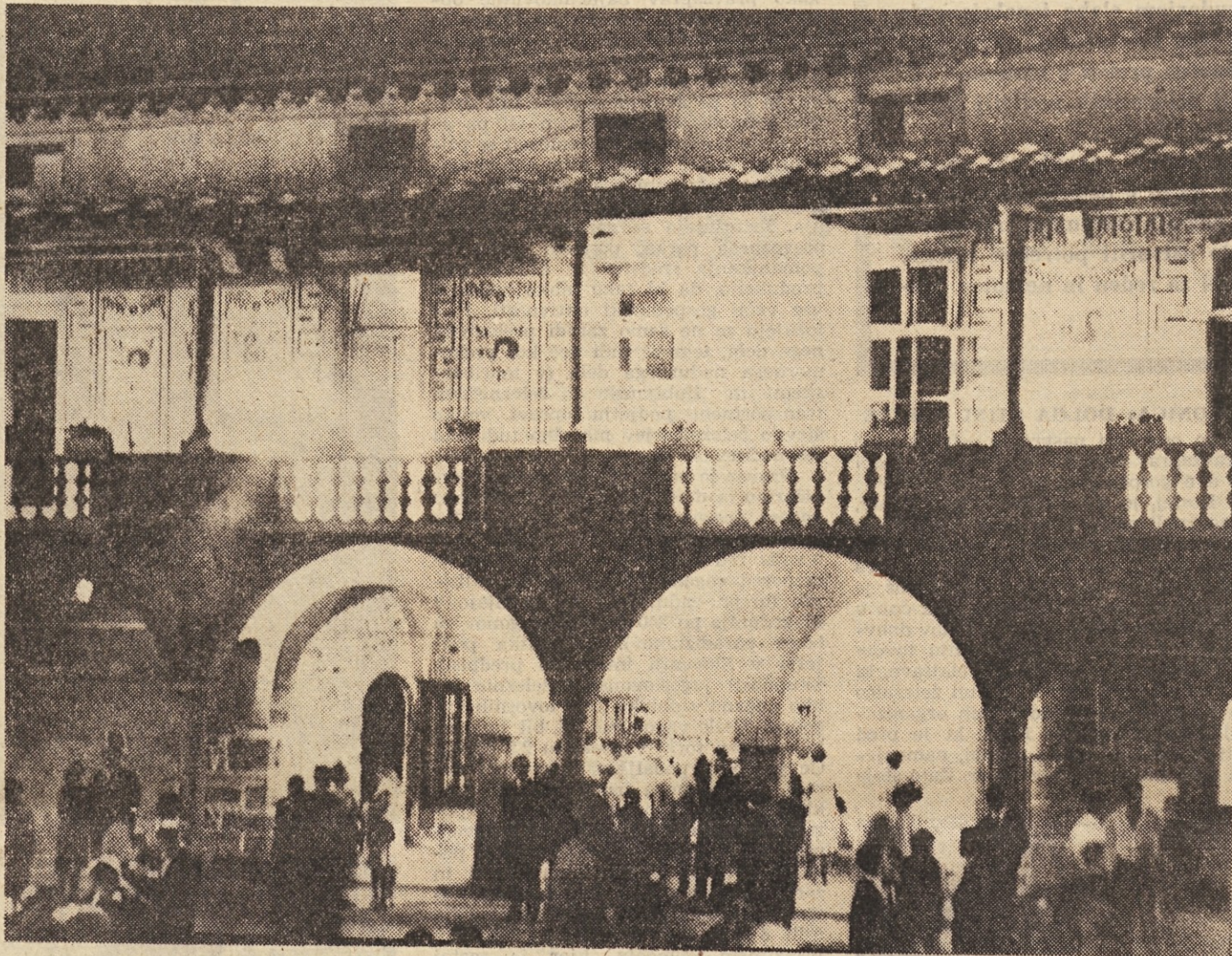
Kar zadeva umetnost in kulturo, je položaj te občine izjemen. Najprej je izjemen zato, ker je na teritorialno sicer majhnem območju skoncentrirano veliko število delovnih organizacij v kulturi in umetnosti od tako imenovanih republiških do komunalnih, čeravno je kategorizacija kulturnih in umetniških institucij po tem, kdo ima do njih ustanoviteljske pravice in dolžnosti, se pravi glede na njihovo formalno teritorialno »pripadnost«, docela absurda in zgrešena. Izjemen pa je ta položaj tudi zato, ker je občan občine Ljubljana-Center v isti sapi privilegiran in zapostavljen. Privilegiran je, ker ima za kulturno in umetniško izživljanje neprimerne več možnosti kot občani v drugih občinah, zapostavljen pa je zato, ker za financiranje kulture in umetnosti mora od presežka vrednosti svojega dela oddajati več kot drugi občani in ker v zadnji konsekvenci s tem svojim večjim finančnim deležem potencialno sofinancira tudi kulturo in umetnost za druge komune.

Ce odmislimo razparceliranost Ljubljane na več občin, moramo ugotoviti, da je Ljubljana med najbolj razvitimi in najbolj živahnimi umetniškimi in kulturnimi središči Evrope. V ilustracijo samo droben podatek: obisk v treh stalnih poklicnih gledaliških hišah Ljubljane in v eksperimentalnih gledaliških znaša na leto nad 350.000 ljudi. To pomeni, da v povprečju gre vsak Ljubljančan dvakrat na leto v gledališče. Indeks gledališkega obiska je torej 2, medtem ko znaša ta indeks na Dunaju 1,1 in v Parizu 1,25. Priznati je sicer treba, da je kulturna politika Ljubljane kot zaključenega urebanistično-kulturnega organizma nekoliko anarhistična in da je zlasti v občini Ljubljana-Center v bistvu eklektična. Razlogov za to je veliko, med najbolj pomembnimi pa je gotovo dejstvo, da so kulturne in umetniške institucije Ljubljane v najrazličnejših »pristojnostih« od izvršnega sveta do občin, in dejstvo, da spričo razparceliranosti Ljubljane na komune prihaja do velikih nesorazmerij, da na primer komuna Ljubljana-Center posveča tem problemom izredno veliko skrb, pozornosti in sredstev, medtem ko druge komune veliko manj, nekatere celo nič.

Financiranje kulture in umetnosti po novem sistemu je v občini Ljubljana-Center rodilo dobre rezultate. Namesto dosedanjega mecenatstva in administrativnega dotiranja se je uveljavil odnos enakopravnih partnerjev. Pogodbe med skladi za kulturo občine in delovnimi organizacijami v kulturi in umetnosti so prinesle jasnost v delo in odnose, delovni kolektivi se lahko posvečajo, ker so zdaj s tem podani elementi trdnosti in perspektivnosti, problemom gospodarjenja in pripravi za delo in delitve dohodka po novih, neadministrativnih in neformalnih kriterijih.

To pa je seveda zelo dolgotrajen in zapleten proces in videti je, da v tekoči kulturni sezoni še ne bo konkretnih in oprijemljivih rezultatov. Statuti in pravilniki zorijo, vendar bo treba pred uveljavitvijo razčistiti tudi številne probleme, ki niso odvisni od komune in od delovnih kolektivov. V mislih imam predvsem problem zakonodaje, ki je v nekem smislu prenapla, v nekem smislu pa prepočasna in dostikrat vodi v pravi pragozd pravnih nejasnosti.

Gotovo je komuna kot osnovna družbena skupnost prva poklicana in prva pristojna za vodenje kulturne politike, toda obenem je gotovo, da problemi kulture in umetnosti ne morejo biti stvar ene same komune, kajti umetnost in kultura se zelo malo menita ne le za meje komun, marveč prav tako malo za meje med narodi, državami in celinami. Reči hočem, da se bo treba orientirati v smer interkomunalnega urejanja teh problemov, zlasti še na teritoriju Ljubljane, ki ne glede na razdelitev med več komun predstavlja zaključen urbanistični in kulturni organizem, pri čemer je seveda jasno, da osnova za vsakršno urejanje mora biti in tudi more biti edinole simbioza in tvorno prepletanje treh samoupravnih kategorij: samoupravnosti delovnih kolektivov, samoupravnosti v okviru družbenih organov, v katerih sodelujejo predvsem za delo kulturnih in umetniških institucij zainteresirani občani, in končno samoupravnost v ljudskih odborih in skupščinah, kjer se v življenjsko resničnost izpreminja tisti odločilni akt samoupravnosti, o katerem sem govoril uvodoma.

XI. pólétne kulturne prireditve v ljubljanskih Križankah

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

Po številnih poskusih, da bi tudi Ljubljana dobila redne predstave kinoteke, katere sedež je v Beogradu, je končno iniciativnemu odboru pri Društvu slovenskih filmskih delavcev, v sodelovanju in ob pomoči Republiškega sveta za kulturo in prosveto uspelo minuli teden odpreti svojo stalno predvajalnico v dvorani nekdanjega Delavskega odra. Odslej bodo tudi v Ljubljani redno predvajali izbrane filme iz zgodovinskega cikla filmske umetnosti, celovečerne in kratke filme, ob katerih bodo ljubitelji filmske umetnosti lahko studiozno spremljali razvoj in ustvarjalno moč posameznih znanih filmskih ustvarjalcev.

»Jugoslovanska kinoteka je bila ustanovljena kmalu po drugi svetovni vojni,« je v razgovoru z novinarji pripovedoval njen direktor, režiser Vladimir Pogačić, ki je kinoteko tudi odprl. »Njena osnovna naloga je, zbiranje in čuvanje najrazličnejšega filmskega gradiva, organizirati predvajanje filmov predvsem v vzgojno študijske svrhe ter ob tem razvijati tudi temu ustrezne razgovore. «Začeli smo z zelo skromnimi sredstvi, saj so bili filmi v naši deželi povsem uničeni, le redki so na skrivaj hranili posamezne domače in tuje kopije. Sčasoma smo si

nabrali že lepo zalogo najrazličnejših domačih in tujih filmov, k temu je pripomogel tudi zakon, ki določa, da mora proizvajalec oddati kinoteki brezplačno po en izvod vsakega filma in da mora ustanova ali posameznik, ki ima kakršen koli film to zaradi evidence sporočiti naši kinoteki. Zbrano gradivo daje kinoteka v študijske svrhe raznim šolam, kulturnim ustanovam in organizacijam ter ga posreduje z rednimi predstavami v kinotekah Beograda, Zagreba, odslej pa tudi Ljubljane in Sarajeva.«

V dvorani Delavske univerze »Boris Kidrič« že od sobote dalje vrtijo prve filme, ki jih daje jugoslovanska kinoteka izbrala v uvodni program svojih predstav v Ljubljani. Program je sestavljen v sporazumu s posebnim programskim svetom v Ljubljani. V juliskem obdobju se bo v obnovljeni in lepo opremljeni dvorani razvrstilo 27 izbranih filmov, med katerimi je tudi nemi Stillerjev film »Gösta Berling«, ki so ga izdelali pred 40 leti, pa film Willyja Wilderja »Bulvar smrtaka«, Orsona Wellsa filma »Othello«, Fordov film »Poštna črta«, Hawksov film »Mož z brazgotino«, Hitchcochov film »Lady izgine« in številni drugi.

Tako se bomo v ljubljanski predavalnici že v prvem mesecu lahko seznanili s številnimi dragocnimi deli iz zakladnice Jugoslovanske kinoteke.

V septembru bo Jugoslovanska kinoteka tudi v Ljubljani začela z zaključenim cikličnim predvajanjem filmskih del, ki sodijo v posamezno ustvarjalno obdobje ali krog znamenitih filmskih ustvarjalcev. Začetek bo zanimiv predvsem po tem, ker je prva na vrsti komedija nemega filma, katere odlomke smo tu in tam že videli na naših filmskih platnih. Ta smotrni programski osnutek bo nudil ljubiteljem filmske umetnosti, še bolj pa ljudem, ki jim je film poklic in vsakdanje delo, široke možnosti poglabljanja in študijskih razprav o razvoju filma. Z razpravami, ki naj bi spremljale predvajanje posameznih filmskih del, lahko v Ljubljani uvedemo redno debato področje o filmu, razvijemo lahko mladini kakor tudi odraslim potrebno in zeleno filmsko gledališče. Da je Ljubljana za to primerno središče in da se Ljubljančani zanimajo za to kulturno ustanovo, dokazujejo že prvi večeri in prve predstave kinoteke, ki so jih ljubitelji filmske umetnosti polnoštevilno obiskali.

IVA BOZOVIČAR

ter glasbenim umetnikom, da pripravljajo koncerte in gledališke predstave. Ta in taka miselnost je socializmu docela tuja, kajti nikakor ne gre za to, da nekdo nekomu nekaj daje ali poklanja, temveč za to, da vsi delamo in ustvarjamo, ta materialne, drugi duhovne dobrine, nadalje za to, da so vse dobrine posameznikom vsaj relativno enako in enakopravno dostopne, in za to, da skupno odločamo, koliko od presežka vrednosti našega dela, se pravi od dela vseh nas posameznikov, bomo namenili za materialne in koliko za duhovne dobrine.

Kar zadeva finančna sredstva, ki smo jih namenili, jih namenjamo in jih bomo namenili v bodoče za duhovne dobrine, je treba poudariti: ta denar od presežka vrednosti svojega dela sami sebi jemljemo in ga nato samim sebi vračamo v obliki regresa na koncertno ali gledališko vstopnico, na izposojnino v knjižnici in tako dalje. Spričo stanja v našem ekonomskem razvoju in spričo povprečnega standarda našega občana je namreč docela izključeno, da bi lahko občan iz svojih osebnih sredstev za obisk na primer operne predstave plačal toliko, kolikor ta obisk po ekonomski računici v resnici stane. Razlika med zneskom, ki ga obiskovalec plača za vstopnico za umetniško prireditve pri blagajni in med polno ekonomsko vrednostjo vstopnice mora tedaj nekdo pokriti. To razliko, ki je sedaj pri nas zaradi relativno nizke kupne moči občana na tako imenovanem kulturnem in umetniškem tržišču in zaradi zelo visokih stroškov umetniške produkcije dokaj velika, torej pokrivalo z regresom. Za ekonomsko ceno bi si nihče ne mogel kupiti knjige in nihče bi ne mogel hoditi v gledališče ali na koncerte ali na umetniške razstave. Regres je potreben povsod, tako v socializmu kot v kapitalizmu, vendar je v socializmu nujno večji. Naša nova ustava je uzakonila obveznost družbene skupnosti, da je dolžna skrbeti za to, da so sadovi umetniškega in kulturnega ustvarjanja dostopni vsem občanom.

Financiranje umetnosti in kulture torej sodi med tiste odločilne samoupravne akte, s katerimi in zaradi katerih socializem postaja živa stvarnost, saj z odvajanjem sredstev in s ponovnim vračanjem teh sredstev občanu, posamezniku, kulturno in umetniško

KINOTEKA V LJUBLJANI

V DVORANI DELAVSKE UNIVERZE »BORIS KIDRIČ«

Hans Hellmut Kirst:

TOVARIŠI

Prav ko se je Karlu Schulzu zazdelo, da vidi moža, v čigar smrt je bil prepričan, se je nad bencinsko črpalko vtila ploha. V istem hipu je v neonskih ceveh zamežikala močno bela, boleča, trzajoča svetloba.

Schulz pa si je kljub temu prizadeval, da bi gledal obraz, ki je menil, da ga je prepoznal za avtobusnim oknom.

Bil je sivobled ta obraz, kot pergament, ozek, naguban od lakote ali mučnih misli. Oči so vzbujale vtis vdolbin, v katerih straši trohno.

Neonska razsvetljava, ki jo je Schulz pravkar popravil, je utripnila vdrugič in objela zdaj obe sesalki bencinske črpalke. Ostro je zaokrožila umazan avtobus, v katerem je sedel mož z obličjem mrliča.

»Poglej, kako Schulz čepi zgoraj na lestvi,« je rekel eden izmed pomočnikov na bencinski črpalki drugemu. »Napačna

kretnja in visoka napetost se bo scvrila kot božična gos.«

Karl Schulz ni slišal tega. Njegovi roki sta se še naprej oklepali nemirnega izvora svetlobe. Oslepljene oči so ga pričele boleti. Toda — pripril jih ni.

Podoba nekaj metrov vstran za avtobusnim oknom je razblinil močan dež. Schulz je kot okamenel obsedel na svoji lestvi. Zganil se ni niti tedaj, ko je tik pred njim vzplamtel sikačič plamen in s pošastno svetlobo razsvetlil vso okolico: cementno ploskev pred sesalkama, oba pomočnika, ki sta ravnodušno stala ob strani in sivočrni avtobus, s katerega je curil z umazanijo pomešan dež.

Nato ga je zajela tema. »Kratek stik,« je strokovnjaško ugotovil eden izmed pomočnikov. In čez čas je zaklical navzgor proti lestvi — ne brez rahlega upanja: »Gospod Schulz, se je kaj zgodilo?«

Schulz ni odgovoril. Počasi in ne da bi spustil avtobus z oči je splezal z lestve.

Dež se je še vedno zaganjal v okno, še vedno je brisal ozek, blede obraz. Toda povsem zbrisati ga ni mogel.

Voznik avtobusa Bennicken mlajši je pravkar prihajal s stranišča.

»Brez luči ne morem brati časopisa,« je rekel nejevoljno. »Kje je tu kaka postrežba?«

Schulz se je nasmešnil pa naj mu je bilo še tako malo do smeha. Zabavala ga je mladeniška odrezavost sina njegovega vojnega tovariša Bennickena.

»Kaj počenja tvoj stari gospod?«

Bennicken mlajši je skomignil z rameni. »Ne vem. Bržkone se cijazi okrog s svojim taksijem. Redko ga vidim. Tudi nisem preveč nor na to, da bi čepel v njegovi družbi.«

»Ne smeš tako govoriti o svojem očetu,« je menil Schulz. »Tvoj oče je zelo zaslužni mož.«

»In kaj imam jaz od tega? Da smem voziti njegov avtobus in da me stari skoporitnik slabo plačuje!«

»Nikar se ne izražaj na tak način o mojem starem tovarišu.«

»Ah, kaj! Govorim o svojem spočetniku in vzgojitelju! Včasih se vprašujem, česa me je pravzaprav naučil? Kvečjemu šofiranja, pa zakaj tako buliš v avtobus?«

Schulz ni odgovoril. To, kar je pozabil za nekaj sekund, je ponovno grozeče stalo pred njim: mož, ki bi moral biti mrtev...

Raztreseno je sprejel od enega izmed svojih pomočnikov listek z označeno količino bencina in denarja. S težkimi koraki se je odmajal v pisarno. Še zmeraj ni umaknil pogleda z avtobusa.

Bennicken mlajši mu je sledil razkorajeno, kot kak cawboy, ki je dolge ure pre-

Tovariši

2

sedel v sedlu. Te hoje se je naučil v kinu.

»Se pravzaprav še nihče izmed vozačev ni pritožil tvojemu očetu čez tvojo gofljo?« je vprašal Schulz med tem, ko je priklopljal pomožno razsvetljava.

Bennicken mlajši je zavijtel svojo zadnjico na pisalno mizo. »Rad bi videl tistega, ki si to upa! Razen tega smo podjetje brez konkurence, zato ste vendar vi poskrbeli! Ponovni dokaz, zakaj vse ne služi staro, vojno tovarstvo.«

»Poslušaj, dečko moj,« je pričel Schulz dobrodušno, kot novofundlanec, ki mu skuša terier copotati po šapah. »Tvoj oče je sposoben in ugleden mož. Zasluži zaupanje in ga tudi uživa. Samo za to so mu dali progo.«

»Jasno, samo zato! Neki stari kujon mu je priskrbel dovoljenje, drugi mu je posodil denar za polomljeno lopo in ti mu daješ bencina po znižani ceni... Tako umiva ena prijateljska roka drugo. In to šestnajst let po vojni. Samo smešno se mi zdi, da se taka prijateljstva ne dedujejo od očetov na sinove. Kako bi bilo v tem primeru z majhno podporo za me?«

»Ti si mi dober!« Zdelo se je, kot bi bil Schulz pomežiknil Bennickenu mlajšemu, v resnici pa je mimo njega strmel v avtobus.

Teman in umazan, z mokrimi okni je stal avtobus v temi večera. Zdal ni bilo videti potnikov. Celo blede obraz je izgledal. Kot bi se, podobno pljunku, razlezel za zmočenim steklom.

»Vsekakor škoda, če bi moral kdaj v bodoče postati na kaki drugi črpalki?« je slišal Schulz govoriti poleg sebe Bennickena mlajšega.

In zbral se je: »Dečko, če potrebuješ kdaj marko ali dve, da si izboljšaš svoje

finančno stanje... se lahko pogovoriva. Ne zaradi tvojih lepih modrih oči — samo zato, ker si sin mojega prijatelja in ker sem te poznal še, ko si močil plenice.«

Ponovno je pogledal proti avtobusu in trzil. Nato je dejal: »Pozdravi očeta in mu povej, da moram nujno govoriti z njim. Če je mogoče, naj me še danes pokliče. In razen tega... mi lahko storiš uslugo?«

»Vsako, ki nič ne stane.«

»Zadaj v tvojem avtobusu sedi neki možki — ga poznaš? Desno v smeri vožnje, ob zadnjem oknu.«

»Tisti bledoličnik na koncu voza? Ne, da bi vedel!«

»Kje je vstopil?«

»Nimam pojma. Najbrž v Bebenburgu.«

»Kam pa se pelje?«

»Semkaj, v Rheine-Bergen do Semenjskega trga. Tam krdelo raztovorim. Toda saj lahko še enkrat pregledam vozovnice... Ze za to, da bo eden od starih tovarišev povedal mojemu staremu, da ima prima sina.«

»Ne! Nikar vzbujati pozornosti! Nobenega nepotrebnega hrupa...«

»Ali pa ga samo nežno pretipljem... če te tako zanima.«

»Prav figo me briga!« Schulz je skušal zatajiti, koliko mu je do tega človeka.

»Dečko moj, če pa slučajno ugotoviš, povsem slučajno, od kod je, kam je namenjen, kako se piše, potuje sam ali ne... potem mi ob priliki poveš.«

»Dogovorjeno! Čisto neopazno ga bom vzel na piko. Nisem sijajen fant? No ja — kaj mi sicer preostane drugega ob takem očetu.«

Eva Schulz je slišala, kako se je brat vzpenjal po stopnicah in odprla stanovanjska vrata

Tovariši

3

»Kaj je narobe, da prihajaš domov tako zgodaj?« Odzvela mu je aktovka in plašč.

Eva je imela osemnajst let, malodane dvajset let manj od svojega brata Karla. Bila je zapoznelček, ponesrečenček staršev, ki so postali v zadnjih dneh vojne žrtve bomb; ljubila je svojega odraslega brata, ki je skrbel zanjo in jo varoval.

»Ne, ne, prav nič ni.« Karl je odšel v kopalnico.

Nad umivalnikom je odškrnil pipo s toplo vodo, kot vsak večer, in si pričel umivati roke.

»Čistoča se pričinja pri rokah,« je navadno rekel. »Tudi v ruskem mrazu sem se umil od glave do nog najmanj enkrat na teden — in to celo v prvi liniji... umazanija na koži je umazanija na duši.«

Danes ni mislil niti na rusko zimo, niti ni požvižgaval ali napeval kot sicer. Povsem spontano je premikal ustnici in momljaj, kar ga je že nekaj ur zaposljevalo.

»Kako je kaj takega sploh mogoče. Kdor je umrl, mora biti vendar mrtev! Kam bi prišli, če bi bilo drugače.«

»Kaj pa mrmraš?« ga je od zunaj vprašala sestra.

»Premišljam. Pa ni nič važnega,« se je zlagal Karl Schulz.

Medtem ko mu je Eva skozi špranjo pomolila brisačo, ga je zaskrbljeno ošinila z očmi. »Danes si drugačen kot drugekrat,« je ugotovila. »Povej že... se je kaj zgodilo?«

»Kaj pa se že naj zgodi MENI! Živim urejeno življenje... tu vendar ne more priti do nobenih presenečenj!« Bilo pa je videti, da Schulz sam ne verjame, kar govori. Nenadoma je spet zamrmral: »Ka-

ko moram izrecno jaz verjeti v prikazni.«

Sestra ga je začudeno ogledovala.

S težkimi koraki je odšel v kuhinjo. Solidno pohištvo, skrbno razpostavljena beloprstena posoda, snežno svetlo obloženi stedičnik — vse to mu je povrnilo delček običajne gotovosti. Povsod sta vladala red in snaga.

»Na žalost grem takoj zopet nazaj. Urediti še moram nekaj presneto važnega,« je dejal.

»Toda večerja ne bo gotova prej kot v eni uri.«

»Nič za to, deklíč. Bom pač jedel pozneje, ko se vrnem. Trenutno itak nimam kdo ve kakšnega teka. Mi pripraviš, prosim, siyomodro obleko in svežo srajco? Sel bom namreč med boljše ljudi...«

»Nisem vedela, da si povabljen.«

»Pred eno uro tudi sam nisem vedel... Pa kje je pravzaprav zavitek s starimi fotografijami vojne?«

»Na podstrešju v škatlji. Naj poiščem to kramo?«

Karl Schulz ni odgovoril. Bil je videti pogreznjen v žalostne spomine. In šele čez čas je dvignil pogled: »Eva, povej, sem se, tako, v zadnjih letih zelo spremenil?«

»Sploh ne!«

»Ti torej misliš: človekov obraz se ne spremeni tako hitro? Če bi na primer srečal starega kujona z vojne... bi se morala potemtakem takoj prepoznati?«

»Čisto mogoče. Moški se ne spremenijo tako zlepa. Pri ženskah je najbrž drugače. Med njimi so nekateri, ki si nadejejo vsak teden drugo krinko.«

»Dekle, dekle! Ali na kaj cikaš?«

Eva Schulz je hitro odkimala.

Pa Schulz je vedel: seveda je namigovala! Menila je Marlene Sonnenberg, ki je živela pri njem kot podnajemnica in je predstavljal zanj nad vse prijatno

Tovariši

4

razvedrilo v prostem času in po večerih. Ogenj za stare panje... kot je rad pripomnil.

Vsekakor tovrstne reči sestre ne smejo zanimati — bila je zanje premlada, premlajna s svojimi osemnajstimi leti. Čislati mora svojega velikega brata — in ga tudi je čislala.

»Saj si moj ljubi deklíč,« je rekel nežno, »in boš tudi vselej ostala.«

»Upam!«

»Tega vendar nihče ne more spreminiti!« Karl Schulz jo je potrepal po ramenu. »Nikar torej ne misli napačnih misli — baje ni dobro za zdravje.«

»Se ti misli na svoje zdravje! Danes si videti zelo utrujen.«

Schulz je molčal. Vprašujoče je zrl v sestro. Ni bila ravno polna ženskosti, vendar do dna poštena, kakorkoli si jo že pogledal, nedotaknjena kot sveže zapadli sneg.

»Ondan sem odstranil s hišne veže nekega fanta,« je začel in se odkašljaj. »Je v kakšni zvezi s teboj?«

»Koga misliš?«

»Ti, že veš koga mislim,« je odvrnil Schulz. »Mladega Giseniusa! In da bi si ne delal utvar: Njegov oče je moj tovariš, spoštujem ga in občudujem, kar pa nima s stvarjo nobenega opravka. Njegov sin je namreč eden tistih današnjih mladeničev brez spoštovanja, brez mozga v kosteh. Nočem ga tukaj ponovno srečati. Ali...« Schulz je prebadajoče motril sestro, »si se že spetljala z njim?«

Eva je nervozno zmigala z glavo. »Bodi brez skrbi, Karl, že pazim nase.«

»Bravo,« je olajšano vzkliknil Schulz.

»Tako mora biti. Samo nikar ne pomoli malega prstka kakemu fantu! Ne le, da

hoče potem celo roko, temveč še tudi sicer kaj. Ti si za to še premlada.«

»Ko bo prišel pravi, bom dovolj stara.«

»Poslušaj, deklíč,« je nadaljeval Karl Schulz rahlo vznemirjen. »Upam, da se, kar se te reči tiče, ne vgladuješ po meni. Prvič sem namreč bistveno starejši od tebe. In drugič sem možki.«

»Pa saj ti privoščim tvoje veselje. Lahko samo upam, da ostane veselje.«

»Toda deklíč,« je rekel Karl Schulz, »kakšne misli neki? Moja sestra si — ena stvar. In Marlene Sonnenberg je moja slabost — druga stvar.«

»Z njo le ne boš nikoli tako živel kot z mano.«

»Gotovo ne!«

Eva je vprašujoče zrla vanj, ko bi mu povsem ne zaupala. »Veš, ... ona mi namreč ni všeč.«

»Saj ni treba, da je všeč tebi!« Prizanesljivo se je smehljaj. »S teboj nima prav nobenega opravka — pač samo toliko, kolikor stanuje pri nas. In daj si dopovedati z vso bratovsko ljubeznijo, ki je med brati in sestrami: nikar ne vnašaj v hišo prepira — zato, ker hočem imeti vsaj malo veselja.«

»Prihajaš prilično pozno,« je začela Marlene Sonnenberg.

»Toda draga, prosim te,« Schulz je igral dobro voljo. »Danes sem se vendar vrnil domov mnogo bolj rano, kot običajno.«

»Sem slišala. Stene so tanke kot papir. Gotovo pa si pozabil, da sem tudi jaz še tukaj.«

Marlene Sonnenberg je ogrnjena v kopalni plašč ležala na postelji. Počivala je. Počivanje je spadalo med njen najljubši posel. Ohranjalo ji je lepoto in lepota je bila njen kapital.

Tovariši

5

»Karl, pridi sem.« Pomaknila se je na rob. »Bova malo poklepetala.«

Schulz je obstal pri vratih. »Žal mi je, Marlenica, danes ne utegnem...«

»Z Evo pa si se kdo ve kako dolgo pogovarjal.«

»Si morda ljubosumna? Nesmisel! Eva je kot so vse sestre. Boji se, da bi me utegnila izgubiti...«

»Nameravaš torej ostati pri njej? Me ne boš poročil?«

Schulz se je zgrabil za čelo. Bolela ga je glava — gotovo od dolgega razmišljanja.

»Marlenica, prosim te, prizanesi mi danes s tem. Bova že še govorila, toda ne zdaj, prosim. Ze itak imam dovolj polno glavo...«

»Kakor hočeš.« Bila je ena sama ranjena nedolžnost — če je Marlene Sonnenberg hotela, je igrala prav tisto vlogo, ki ji je utegnila koristiti.

Takoj je tudi doseгла, da je Karl prišel k kavču in jo pobožal po temnih kodrih. »Tako vendar nisem mislil. Če bi bilo odvisno do mene, bi najraje ostal.«

»In zakaj ne ostaneš?«

»Moram k nekemu tovarišu.«

»Kokam, že spet? Saj ste imeli pravkar sestanek.«

»Da, da. Kljub temu moram nujno govoriti z Giseniusom.«

Marlene je položila roki okrog njegovega vratu in zdaj je prisiljen sedel na kavč. Vonjal je parfum: sladkoben in malce nadležen. Toda njeni roki sta bili topli in čvrsti.

»Kaj boš pri Giseniusu?« je vprašala.

»Karl, mislim, da mi nekaj prikrivaš.«

»Kje neki...«

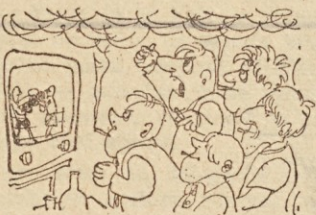
Nezaslišano!

Na zveznem posvetovanju o telesni kulturi so navzoči ugotovili, da je šport pri nas zelo zastavljen. Bojda se po petintridesetem letu samo vsak stoti državljan ukvarja z njim. Mladina ni veliko boljša. Po končani osemletki, vsaj tako je bilo rečeno, kakih dvesto tisoč mladincev dvigne roke od športa.

Mislím, da so zbiralci in posredniki teh podatkov vendarle pretiravali. Ja, kaj pa armada navijačev? In tista velika armada športnih ljubiteljev, ki s foteljev, kavčev in stolov gleda prenose tekem po televizijskih ekranih in filmskih platnih?

Vsi ti so športniki. Resda samo pasivni, športniki so pa le! Ne smemo potem kar takole počez reči: po petintridesetem letu se samo vsak stoti državljan ukvarja s športom. Miselnost se z njim ukvarja vsaj vsak peti državljan. Celo med rednim delovnim časom, kadar gre za pomembnejše športne prireditve.

Kakor drugod po svetu. In to je nad vse velik, ne majhen uspeh! Saj poznate tisti pregovor: »Kar se Janezek nauči, Janez zna.« Janezek pa

se je izučil v glavnem za navijača, gledalca športnih prireditev in kot Janez je ostal prav tako navijač in gledalec. Ne samo po petintridesetem letu, ampak vsekoli...

Potrđilo: okoli 50% naših šol nima telesne vzgoje.

Zamešane štrene

Zares čudne stvari se dogajajo v športu. Na primer tole:

V zadnjem kolu vzhodne republiške rokometne lige se je končala tekma med domačim Branikom in Celulozarjem proti vsem pričakovanjem. Vsi argumenti — od znanja, tehnike, rutine pa tja do prednosti domačega terena — so govorili v prid Branika. V veliko začudenje vseh poznavalcev rokometu, pa je Celulozar z izredno visokim rezultatom premagal domačine in na ta način zmešal štrene ostalih klubov, sebi pa priboril mesto v enotni republiški ligi.

Posebna komisija rokometne zveze je potem po natančni raziskavi tega edinstvenega primera ugotovila naslednje:

- že pred zadnjim kolom se je šušljalo, da bodo Branikovi tekmo »pustili«...
- več kot polovica igralcev Branika je prišla na tekmo okajenih, ker so vso noč popivali...
- na sami tekmi je prišlo do prepira domačih igralcev, ker se nekateri očitno niso strinjali s tem, da bi tekmo enostavno »pustili« gostom...

No, in potem je sekretariat RZS na osnovi obremenilnih dokazov kaznoval 5 igralcev Branika s šestmesečno prepovedjo nastopanja.

Bo kazen kaj zalegla? Odgovora ne vemo. Dejstvo pa je, da se zadnje čase dogaja na igriščih vse več stvari, ki si jih nihče ne bi smel privoščiti.

Najmanj pa športniki, ali ne?

VIII. LETNE IGRE ELEKTROGOSPODARSKIH KOLEKTIVOV SLOVENIJE

MNOŽIČNA UDELEŽBA — DOBRI REZULTATI

Zgodovinsko mesto Kočevje je bilo minulo nedeljo in ponedeljek prizorišče VIII. letnih športnih iger elektrogospodarskih kolektivov Slovenije, ki so svoja tekmovanja vključili v okvir proslav 20-letnice zbora slovenskih odposlancev, ki je zasedal l. 1943 v Kočevju.

Organizator letošnjih iger, kolektiv podjetja Elektro Kočevje, se je resnično potrudil, da je bilo že v soboto vse nared. Imel je odgovorno nalogo: priskrbeti prenočišča za več kot 600 tekmovalcev, razen tega pa sestaviti soliden urnik številnih nastopov v atletiki, namiznem tenisu, kegljanju, streljanju, šahu in odbojki. To nalogo je ob pomoči domačih telesnozvojnih delavcev pod vodstvom Andreja Arka tudi solidno opravil.

Večina prijavljenih ekip je prispela v Kočevje že v soboto zvečer in na mah je nastal v tem prikupno okrašenem mestu dokajšen vrvež, ki je dosegel vrhunec naslednja dva dneva, ko je bilo tekmovanje.

SLOVESEN ZAČETEK

Zgodaj zjutraj v nedeljo so zvoki rudarske godbe iz Kočevja vabili udeležence k slavnostnemu sprevedu, ki se je začel približno ob pol osmi uri izpred uprave podjetja Elektro Kočevje in šel nato skozi mesto na stadion v Gaju. Številne športne zastave, pomešane s slovenskimi in državnimi zastavami, mnogi sindikalni prapori in po večini v okusne kroje oblečene skupine posameznih delovnih kolektivov so pritegnile pozornost domačih prebivalcev na ulicah, na stadionu pa je športnike elektrogospodarskih kolektivov pozdravila precejšnja množica ljubiteljev športa.

Udeležbi na tej prireditvi so dali poudarek tudi predstavniki domače oblasti in družbeno-političnih organizacij, med njimi predsednik ObLO Kočevje tovariš Drago Benčina, sekretar ObZKS tov. Miro Hegler, predsednik ObO SZDL in pripravljalec odbora za proslavo 20-letnice kočevskega zbora slovenskih odposlancev tov. Janko Mrhar, predsednik ObZTK tov. Andrej Arko, glavni direktor ELES inž. Vekoslav Korošec in drugi.

PRVI STARTI

Po govornih sta ob zvokih državne himne zaplapolali na drogovih državna zastava in zastava ZSSA ELEKTRA, tekmovalci pa so se pojavili na startnih mestih za posamezne discipline v atletiki. Sonce je z vso močjo pripekalo, a to tekmovalcev in tekmovalk ni motilo. Nasprotno. Udeležba v posameznih panogah je bila proti pričakovanju zelo velika, tako pri moških kot pri ženskah, rezultati pa so bili vsaj ponekod presenetljivo dobri. Vse tekmovalce je odlikovala velika borbenost, zato uspehi niso izostali.

DOBRA PRIPRAVLJENOST

Že ob atletskih tekmah in za tem še pri kegljanju, odbojki, namiznem tenisu in streljanju smo opazili pri večini nastopajočih ekip in posameznikov zelo dobro kondicijsko in tudi teh-

nično pripravljenost. To je bil dokaz, da v posameznih kolektivih skozi vse leto smotrno gojijo šport kot rekreacijo in vajo vključujejo precej svojih delavcev. Razveseljiv pojav je bila številčno zelo močna udeležba mlajših tekmovalcev, ob katerih pa tudi njihovi starejši tovariši niso dosti zaostajali. Tako se je na tem dvodnevem tekmovanju prepletala mladost z zrelostjo, tovariško in športno vzdušje pa je dalo svoj delež k poglavljanju tesnejših stikov med posameznimi kolektivi.

BREZ PRESENEČENJ NI ŠLO

Da je zmagal Gluk (El. Mrb. ok.) na 100 m, je bilo pričakovati. Imel pa je trdo borbo s Perfeto (Soške elektr.). Tudi Soške elektrarne so presenetile z zmago nad Glukovo ekipo v štafeti 4 x 100 m, Perfeta pa je z zmagama v metu krogle in skoku v daljino dokazal, da je eden najboljših atletov elektrogospodarstva. Presenečenje v atletiki je pripravila tudi študentska ELES Pšenica, ki je v skoku v višino premagala rutinirani Gorčanki Ušajevo in Lozejevo, pri teku na 60 m in v skoku v daljino pa se je vrnila med njiju. Eno največjih presenečenj so v atletiki pripravile tekmovalke ELES, ki so v skupni oceni dosegle drugo mesto.

Tudi v odbojki je prišlo do nekaterih presenetljivih izidov. Tako je pri moških zmagala ekipa Soških elektrarn pred Slovenj Gradcem, večletni zmagovalci iz Dravskih elektrarn pa so bili šele tretji. Preseneča tudi zmaga ekipe Ljubljanske cone pri ženskah.

Pri kegljanju se je prebila

pod sam vrh ekipa Elektro Gorice in prehitela celo Elektro Kranj, ki je veljal za favorita, pri streljanju pa je presenetljiv uspeh ekipe TE Soštanj, ki je osvojila prvo mesto pred favoriziranim Elektroprojektom. Ta je zasedel šele tretje mesto.

NAJVEČ LOVORIK ZA...

V celoti so si priborili največ zmag, oziroma najboljših mest, tekmovalci in tekmovalke Elektro Gorica, za njimi termoelektrarna Soštanj in Maribor-okolica.

Največ uspeha pa so imele tekmovalke ELES, ki so zmagale v odbojki kot ekipa ljubljanske cone, dosegle drugi mesti v atletiki in namiznem tenisu ter zasedle tretje mesto v kegljanju — čeprav je vseh pet tekmovalk v tej panogi nastopilo šele prvič.

SPODBUDNO ZA NAPREJ

Zelo dobro razpoloženje, ugodno, pa čeprav prevroče vreme, plemenita športna borba in požrtvovalnost vseh nastopajočih so pripomogle k kvalitetnim dosežkom v vseh panogah letošnjih športnih iger elektrogospodarskih kolektivov Slovenije. Zato so si ob slovesu vsi nastopajoči segli v roke in si obljubili, da se bodo prihodnje leto znova sestali. Dolej pa bodo imeli vrsto tekmovanj v posameznih conah in še nadalje skrbeli za rekreacijo svojih delavcev. Skratka, tudi letošnji zbor športnikov elektrogospodarstva Slovenije je dosegel svoj namen in okreplil navdušenje za rekreacijo med njihovimi kolektivi.

TONE BANČIČ

SINDIKALNO ŠPORTNO TEKMOWANJE V ZASAVJU

ZADOVOLJIVA KVALITETA

Prejšnji teden so v vseh treh savskih rudarskih središčih — v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju ob Savi — zaključili s polfinalnimi tekmovanji članov sindikalnih podružnic v številnih športnih panogah, tako v nogometu, kegljanju, plavanju, odbojki, šahu in streljanju itd.

Sindikalne podružnice v Trbovljah so pripravile najprej tekmovanja na področju posameznih občin. Najboljša moštva se zdaj sestajajo za pokal Rudniškega odbora sindikata. V odbojki je pokal že osvojila ekipa sindikalne podružnice Hrastnik — jama, v nogometu enajstotnica sindikalne podružnice SRD

Trbovlje, sahovski dvboj desetih najboljših sahistov — rudarjev iz Trbovelj in Hrastnika pa se je po dveh nastopih končal 10:10.

V Zagorju ob Savi so ta teden zaključili polfinalne tekmovanja v nogometu. Sindikalna podružnica rudniškega obrata Kotredž je premagala enajstotnico Strokovo izobraževalnega centra s 6:0. TEVE - VARNOST pa je premagala moštvo sindikalne podružnice trgovcev s 5:4. V streljanju je med 14 ekipami zmagala TEVE - VARNOST (301 krog), pred rudniško upravo in obratom Kisovec, med članicami pa so bile najboljše strelke iz TEVE - VARNOST (224 krogov). V šahu pa je bila najboljša uprava rudnika (15,1/2), pred Gradbenim podjetjem in Tovarno elektroporcelana.

Zanimivo je, da je vladalo za vsa dosedanja tekmovanja članov sindikalnih podružnic precejšnje zanimanje, saj je bilo npr. na nogometnem igrišču najmanj toliko gledalcev na tekmah sindikalnih po-

UTRUJAJOČ REFREN

Pred dnevi je bila v Beogradu skupščina Smučarske zveze Jugoslavije. O njej smo v našem listu že poročali, vendar samo v miniaturnem obsegu. Danes posvečamo temu dogodku nekoliko več prostora, saj je upravičeno razburil številne ljubitelje belega športa, ki jim je pri srcu napredek, množičnost in ne čisto pri koncu — tudi kvaliteta.

Za kaj pravzaprav gre?

Jedro problema je, skopo povedano, v tem, da je morda prav v smučarskem športu največ neraziščanih problemov, ki nas močno tarejo že leta in leta in da kljub vsemu še nismo uspeli najti neki skupni jezik s centralnim forumom, skratka, da še nismo napravili enega samega koraka naprej. Na žalost in neveljavo — prav nasprotno. Povsem nepristranskemu opazovalcu, ki mu je pri srcu res edinole progres te lepše športne aktivnosti, se zdi, kot da Smučarska zveza Jugoslavije in Smučarska zveza Slovenije namerno ovirata in zaustavljata druga drugo pri delu, kot da ne bi imele skupnih ciljev, skupnih načrtov, istih želja...

Se bolj pa je čudno in povsem nerazumljivo, da so prav danes — ko ni več nikakršna skrivnost, da sloni vsa naša smučarija na sila revnih, od vrha pa do tal prepretilih in vegastih temeljih — napravili odgovorni forumi na nedavni skupščini v Beogradu tolikšen razdor in zmedo v vsej stvari, da je vsak, ki količjak pozna situacijo, upravičeno slabe volje, in da ne bo prav nič čudnega, če bomo v letošnji sezoni ob neuspelih nastopih naših smučarjev ponovno primorani zavrteti že staro gramofonsko ploščo in spet poslušati njen obrabljen in utrujajoč refren: da se v naši smučariji že leta in leta ni nič spremenilo..., da z vsakim letom vsebolj zaostajamo za našimi sosedi onstran meja...

Na tiskovni konferenci pred nekaj dnevi je povedal predsednik Smučarske zveze Slovenije, da je zveza poslala na izvršni odbor ZTKS in Savez organizacija za fizičko kulturo v Beogradu predlog, da se beograjska konferenca razveljavi in skliče v začetku septembra nova. Znano je namreč, da so na pretekli skupščini v Beogradu obravnavali delegati le splošne probleme in predvsem odnose med centralnim organom in Smučarsko zvezo Slovenije, in da je prišlo namesto do spodbudnih sklepov le do večjega razdora ob že poznano slabih medsebojnih odnosih.

Smučarska zveza Slovenije pravi, da je vsemu kriva centralna zveza, ker se ni držala statuta. Najvišji forum pa trdi, da bi bila sedaj že marsikatera preprega za nami, če bi pokazali delegati Smučarske zveze Slovenije na letni skupščini samo malce dobre volje. Tik pred skupščino so le-ti v Ljubljani namreč sklenili, da na konferenco sploh ne bodo poslali delegatov, temveč le »opazovalce«. Ta sklep pa ne meče ravno najboljše luči na naš smučarski forum, posebno v času, ko stojimo pred tolikimi vprašanji, ki zahtevajo hitro ukrepanje, zvrhano mero dobre volje in požrtvovalnosti. In ker je Smučarska zveza dejansko dobila material za konferenco ne nekaj dni pred pričetkom — kar vsekakor ne ustreza pravilom statuta — je zahtevala najprej zveza in potem »opazovalci« v Beogradu brez-kompromisno odločitev skupščine. Zamisel ni rodila zaželenega uspeha, ker je večina udeležencev menila, da funkcionarji iz Slovenije prav dobro poznajo problematiko smučarskega športa in da zato pritožba, češ da ni bilo časa za študij materiala, nima osnove.

Pa še nekaj ni šlo v račun sekretariatu Smučarske zveze Jugoslavije. Ze sredi meseca aprila je poslal vsem republiškim zvezam obvestilo, da bo v juniju redna letna skupščina. In prav tako je 12. aprila poslal vsem zvezam pismo, v katerem prosi, da bi smučarski funkcionarji vsaj malce obdelali problematiko smučarskega športa na svojem področju, dodali svoje predloge, pripombe in potem poslali vse to centralni smučarski zvezi.

In rezultat?

Nihče — vključno s Smučarsko zvezo Slovenije — ni opravil te naloge, niti ni odgovoril na pismo, kot da ne bi imeli nikakršnih težav..., kot da ne bi imeli na tisoče in tisoče zamisli in načrtov..., kot da bi bili z današnjim stanjem več kot zadovoljni.

Marsičesa smo se privadili v naši športni praksi, vendar kaj podobnega doslej ne pomnimo. Vsi se strinjamo, da bi bilo treba že davno presekati gordijski voz, ker nas pot, po kateri capljamo, ne bo pripeljala do zaželenih rezultatov. Človek pa se vpraša, kdaj bodo tisti, ki za vse to odgovarjajo, ki o tem odločajo, dejansko kaj ukrenili v tej smeri in napravili smučarskemu športu svetlejšo prihodnost? Dejstvo namreč je, da so problemi v našem smučarskem športu preči in obenem evidentni — povsem jasni. In tudi v pogledih smo si več ali manj edini. Treba se je le sporazumeti, pri tem uporabiti vso dobro voljo, razumevanje in potrpežljivost, ter na ta način oboroženi — prijeti z delom!

Z vzgojo mladega kadra, s pripravami naših najboljših — ki bodo letos zastopali barve domovine na številnih tekmovanjih v svetovnem merilu — s šolanjem potrebnih kadrov, z bojem za sredstva..., da nas ne bo spet prehitela jesen in potem zima, da ne bo treba spet ugotavljati, da imajo naši sosede že ne vem koliko sto kilometrov »v nogah«, medtem ko so naši tekmovalci komaj stopili na dilce, da nam ne bo treba ponovno zapisati, da je spet vse zamujeno, da smo spet zdrknili za razred navzdol.

ANDREJ ULAGA

družnic, kot jih je takrat, kadar igra higaška enajstotnica domačega »Proletarca«.

OB ŠPORTNIH IGRAH V POSTOJNI

ŠESTMESEČNA AKCIJA

Telesni vzgoji na Postojnskem žal ne posvečajo odgovorni ljudje tisto skrb, ki bi jo zaslužila, ki bi je bila potrebna. Težko si razlagamo žalostno, a resnično dejstvo, da se je TVD Partizan v Postojni razšel tako rekoč čez noč, ker za njegovo nadaljnje delo ni bilo perspektive. Seveda, pa s propadom Partizana in zavladalo mrtvilo na vseh področjih.

Spodbudno aktivnost so pokazale na primer sindikalne organizacije, ki

so že v mesecu maju pričele IV. delavski športne igre, ki so iz leta leto bolj zanimive, in priljubljene. Če je prireditelj, občinskemu sindikalnemu svetu v Postojni, uspešno vključiti v igre 830 svojih članov, potem lahko mirno trdimo, da je to potem lahko mirno trdimo, da je to uspeh. Ker pa je želja prireditelja, da bi bile vsakoletne delavske športne igre sad kontinuiranega dela, bo do letošnje igre zaključene šele 15. septembra.

Dosedanji rezultati: ODBOJKA: 1. LTV Postojna, 2. KZ Postojna, 3. Vojne ustanove Postojna, 4. Deško vzgajališče Planina. NOGOMET: V nogometu je nastopilo 8 moštev. Zmagovalca bo dvoločila ponovna tekma, ker je bila tekma med ZTP Postojno in Nanostom neodločena, tretje mesto pa je zasedel Javor. VLEKA VRVI: 1. KZ Postojna, 2. Splošno trgovsko podjetje Postojna, 3. STRELJANJE: 1. KZ Postojna, 2. Mehanična delavnica Gozdnega gospodarstva iz Postojne.